

Notulen

Algemene Vergadering van Aandeelhouders ASR Nederland N.V.

31 mei 2018

ASR Nederland N.V.
Archimedeslaan 10, Utrecht

(Deze notulen zijn een zakelijke weergave
van de inhoud van de vergadering)

a.s.r.
de nederlandse
verzekerings
maatschappij
voor alle
verzekeringen

Agenda

1. Opening	4
2. Ter bespreking: jaarverslag 2017	4
a. Ter bespreking: jaarverslag 2017	
b. Ter bespreking: verslag van de Raad van Commissarissen	
c. Ter bespreking: corporate governance	
d. Ter bespreking: uitvoering van het beloningsbeleid 2017	
3. Jaarrekening 2017 en dividend	17
a. Ter stemming: voorstel tot vaststelling van de jaarrekening over het boekjaar 2017	
b. Ter bespreking: toelichting op het reserverings- en dividendbeleid	
c. Ter stemming: voorstel tot uitkering van dividend	
4. Verlening van decharge	23
a. Ter stemming: voorstel tot verlening van decharge aan de leden van de Raad van Bestuur	
b. Ter stemming: voorstel tot verlening van decharge aan de leden van de Raad van Commissarissen	
5. Herbenoeming lid Raad van Bestuur	24
a. Ter bespreking: het voornemen van de Raad van Commissarissen om Chris Figee te herbenoemen als lid van de Raad van Bestuur	
6. Benoeming lid Raad van Commissarissen	24
a. Introductie Sonja Barendregt	
b. Ter stemming: benoeming van Sonja Barendregt tot lid van de Raad van Commissarissen	
7. Verlenging van de bevoegdheden van de Raad van Bestuur	25
a. Ter stemming: voorstel tot verlenging van de bevoegdheid van de Raad van Bestuur tot uitgifte van gewone aandelen en/of verlenen van rechten tot het nemen van gewone aandelen	
b. Ter stemming: voorstel tot verlenging van de bevoegdheid van de Raad van Bestuur tot beperking of uitsluiting van het wettelijk voorkeursrecht	
c. Ter stemming: voorstel tot machtiging van de Raad van Bestuur tot verkrijging van eigen aandelen door de vennootschap	
8. Intrekking aandelen	26
a. Ter stemming: voorstel tot intrekking van de door a.s.r. gehouden aandelen	
9. Rondvraag	26
10. Sluiting	27

Aanwezig:

De voltallige Raad van Commissarissen:

Kick van der Pol, voorzitter

Cor van den Bos, vice-voorzitter van de Raad van Commissarissen en voorzitter Audit en Risico Commissie

Annet Aris, voorzitter Selectie- en Benoemingscommissie en Remuneratiecommissie Herman Hintzen, lid Raad van Commissarissen

De voltallige Raad van Bestuur:

Jos Baeten, CEO

Chris Figee, CFO

Karin Bergstein, COO

Michel Verwoest, COO

De secretaris van de vergadering:

Diane de Groot-de Vries

Kandidaat lid Raad van Commissarissen:

Sonja Barendregt

De voltallige ondernemingsraad:

Onder leiding van Noortje Antonis

Namens Stichting Continuïteit ASR Nederland:

Herman Hazewinkel, voorzitter

Namens EY, de externe accountant:

Maarten Koning

Remco Bleijs

De notaris voor toezicht op het correcte verloop van de stemmingen:

Paul van der Bijl, NautaDutilh

De aandeelhouders:

629 aandeelhouders zijn aanwezig dan wel vertegenwoordigd, zij vertegenwoordigen 70,78% van het geplaatste kapitaal.

1. Opening

De voorzitter opent om 9.30 uur de publieke jaarvergadering van a.s.r. Hij heet de aandeelhouders van a.s.r. een hartelijk welkom en benadrukt dat de verbondenheid die de aandeelhouders hebben met a.s.r. buitengewoon op prijs wordt gesteld.

Namens a.s.r. zijn aanwezig de voltallige Raad van Commissarissen en de voltallige Raad van Bestuur.

De voorzitter heet Sonja Barendregt, de voorgedragen kandidaat voor de Raad van Commissarissen, hartelijk welkom. Hij geeft aan dat Stephanie Hottenhuis haar voorgenomen kandidatuur voortijdig heeft ingetrokken en derhalve het agendapunt over haar voorgenomen benoeming daarmee is komen te vervallen.

Tevens zijn aanwezig de voltallige Ondernemingsraad, onder leiding van voorzitter Noortje Antonis. De voorzitter heet ook het senior management, vertegenwoordigers van de media en de voorzitter van de Stichting Continuïteit ASR Nederland, Herman Hazewinkel, welkom.

Namens de accountant zijn aanwezig Maarten Koning en Remco Bleijs. Als secretaris van deze vergadering treedt Diane de Groot op.

De voorzitter meldt dat van de gehele vergadering een audio-opname wordt gemaakt voor het opmaken van de notulen. Na het delen van de concept-notulen zullen de notulen uiteindelijk worden vastgesteld en getekend door de voorzitter en de secretaris. Paul van der Bijl, notaris (NautaDutilh) wordt welkom geheten en zal toezicht houden op het juiste verloop van alle stemmingen. Er zullen stemmingen plaatsvinden bij agendapunt 3, 4, 6, 7 en 8. De stemming geschiedt elektronisch en voorafgaande aan de eerste stemming zal een oefenstemronde worden gehouden. Ook is de vergadering live via een webcast te volgen via de website (zowel in het Nederlands als in het Engels).

De voorzitter stelt vast dat de vergadering is opgeroepen in overeenstemming met de vereisten van de wet en de statuten, zodat de vergadering rechtsgeldige besluiten kan nemen. Voorts constateert de voorzitter dat er vanuit de aandeelhouders geen voorstellen ter behandeling zijn ingediend. Tot slot worden een paar huishoudelijke mededelingen gedaan. De voorzitter constateert dat er geen verdere vragen zijn en gaat door naar agendapunt 2.

2. Jaarverslag 2017

α. Ter bespreking: jaarverslag 2017

De voorzitter geeft aan dat de heer Baeten een toelichting zal geven op het jaarverslag namens de Raad van Bestuur. Ook zal hij een toelichting geven op het financiële resultaat over 2017 alsmede het dividendbeleid en -voorstel.

De heer Baeten blikt terug op 2017, wederom een mooi en bijzonder jaar voor a.s.r. Drie hoogtepunten worden benadrukt. Een van de hoogtepunten uit de geschiedenis van a.s.r. was de volledige afronding van de privatisering op 13 september 2017. Voorts is het doen van overnames een onderdeel van de strategie van a.s.r. Afgelopen jaar heeft a.s.r. met de overname van Generali een mooie overname gerealiseerd. Tevens is aan het einde van het jaar de interne bedrijfscultuur en de kernwaarde van a.s.r. bezegeld in een nieuwe CAO, die op een bijzondere wijze tot stand is gekomen.

Kort wordt stil gegaan bij de strategie van a.s.r. De kern van de strategie van a.s.r. is eenvoudig. Het belangrijkste kernpunt, het bestaansrecht van a.s.r., is het helpen van klanten. Dat doet a.s.r. door producten eenvoudig te houden, transparant te maken, maar vooral door te luisteren naar welke producten de klant nodig heeft. Het tweede kernpunt van de strategie is discipline bij acceptatie en premiestelling. a.s.r. heeft veel verstand van pricing, het beoordelen van risico's en van claimshandeling. Dat maakt dat a.s.r. op dit moment de beste combined ratio van het Nederlandse schadebedrijf heeft. Het derde

kernpunt in de strategie van a.s.r. heeft betrekking op de in Nederland krimpende verzekeringsmarkt. In een krimpende markt is kostendiscipline heel belangrijk. De manier waarop a.s.r. zeer scherp blijft op de kosten heeft erin geresulteerd dat a.s.r. wordt gezien als de Nederlandse verzekeraar met de beste en de laagste kostenstructuur. a.s.r. doet dit niet alleen door kosten te verlagen, maar ook door zeer scherp te kijken naar de strategie voor het variabel maken van de kosten. Op die manier kan a.s.r. meebewegen met bewegingen in de economie en de markt. De financiële soliditeit en het op orde houden van de balans is het laatste kernpunt dat voor u als aandeelhouder en met name voor de klant van belang is. De klanten van a.s.r. zouden zich geen zorgen mogen maken over de vraag of a.s.r. zijn verplichtingen kan nakomen, en de aandeelhouder zou zich geen zorgen mogen maken over de vraag of a.s.r. bij de aandeelhouder komt voor de uitgifte van nieuwe aandelen, omdat a.s.r. niet kan voldoen aan zijn verplichtingen. Dit is dus de essentie van de strategie van a.s.r., waarmee waarde wordt gecreëerd in de verschillende segmenten van het bedrijf.

Aan de hand van een kwadrant wordt een toelichting gegeven op wat a.s.r. het afgelopen jaar heeft bereikt in de verschillende segmenten. Linksboven in het kwadrant is de stabiele en waarde creërende business weergegeven. Met trots heeft a.s.r. in een moeilijke markt een mooie groei van 6% kunnen laten zien in het AOV-bedrijf, daar waar het streven was naar een groei die gelijk staat aan de ontwikkeling van het bruto nationaal inkomen van ongeveer 1,5% tot 2%. Mede dankzij die groei heeft a.s.r. ook een betere combined ratio en daarom een beter rendement in het Schadebedrijf gerealiseerd. In dit segment zit ook het Uitvaartbedrijf van a.s.r. Vorig jaar heeft a.s.r. de toezegging gedaan om het bedrijf NIVO volledig te integreren in het Uitvaartbedrijf van a.s.r. De integratie is inmiddels succesvol afgerond en de 287.000 klanten achter de polissen worden nu bediend door Ardanta in Enschede. Voorts heeft a.s.r. zeer recent de aankoop aangekondigd van het bedrijf PC Uitvaart. PC Uitvaart is een kleine uitvaartverzekeraar die zijn portefeuille aan a.s.r. wil overdragen. Ook deze portefeuille zal hopelijk in 2018 worden geïntegreerd in Ardanta. Dit geldt ook voor de uitvaartportefeuille van Generali.

Het tweede blok (linksonder in het kwadrant) staan het Leven Individueel-bedrijf en het Pensioen DB-boek. De markt is langzaam aan het verdwijnen, waardoor deze boeken helaas krimpen. De kern van de strategie van a.s.r. is het zo lang mogelijk in stand houden van deze boeken door het leveren van excellente service aan de klant. Tegelijkertijd ziet a.s.r. dat de boeken door expiraties en vroegtijdige afkoop krimpen. Door eventuele overnames te doen zet a.s.r. in op groei. Generali is daar een voorbeeld van. a.s.r. wil vooral de kosten verlagen en variabel maken en is daar het afgelopen jaar succesvol in geweest. Dat is gemeten aan de hand van de kosten per polis. De kosten zijn met 3% gedaald en gingen van € 66 gemiddeld per polis naar € 64 per polis. Ook op dat gebied is dus een succesvolle executie van de strategie van a.s.r. te zien.

Het segment rechtsboven moet de toekomstige groei van het bedrijf zijn. Daar zitten bedrijfsonderdelen in waar veel vertrouwen in is, maar tegelijkertijd nog niet een heel grote bijdrage aan het resultaat leveren. Ook in dit segment zijn in het afgelopen jaar successen geboekt. De assetmanager van a.s.r. wist € 1,8 miljoen aan externe mandaten binnen te halen. Ook in het Pensioenbedrijf, waarbij de focus ligt op defined contribution, heeft a.s.r. een mooie groei gezien in een nieuw product. Met 500 nieuwe werkgevers met € 25,6 miljoen aan nieuwe premies in het Pensioenbedrijf omvat het DC-product inmiddels 77% van de nieuwe business die in Leven wordt geboekt.

Vervolgens wordt een toelichting gegeven op de financiële resultaten van 2017. a.s.r. is trots op het geboekte resultaat van 2017. Het netto IFRS-resultaat was € 906 miljoen. Dit is waarschijnlijk het allerhoogste IFRS-resultaat dat a.s.r. ooit geboekt heeft. Het operationeel resultaat liet een stijging van 17,2% tot € 729 miljoen zien. Ook is de solvabiliteit verbeterd. De solvabiliteit wordt berekend op basis van het standaardmodel. Tevens heeft a.s.r. wederom kapitaal gegenereerd om te ondernemen en te delen met de aandeelhouder. In 2017 was dit € 742 miljoen. Een deel daarvan staat inmiddels klaar om uitgekeerd te worden aan de aandeelhouders. Een ander deel daarvan is in 2017 reeds gebruikt om een aantal share buybacks te kunnen doen.

Desondanks zijn de kosten in het afgelopen jaar licht gestegen. Dit is gelegen in de additionele kosten die zijn gemaakt in het kader van de overnames die a.s.r. het afgelopen jaar heeft gedaan. Als de additionele kosten voor de overnames buiten beschouwing worden gelaten heeft a.s.r. in het licht van de kostendoelstelling (een verlaging van € 50 miljoen in drie jaar die is afgegeven tijdens de IPO) inmiddels een verlaging van € 41 miljoen gerealiseerd. De resterende verlaging van € 9 miljoen zal in 2018 moeten worden gerealiseerd. a.s.r. heeft het afgelopen jaar een return on equity laten zien van 15,6%. Met trots is a.s.r. daarmee de verzekeraar die de hoogste returns voor de aandeelhouders wist te realiseren.

Naast de financiële getallen, wordt er ook gekeken naar de niet-financiële indicatoren. De manier waarop klanten naar de performance van a.s.r. kijken is daarbij erg belangrijk. Aan de hand van de Net Promoter Score wordt de performance van a.s.r. gemeten. Als een klant contact heeft gehad met een medewerker van a.s.r., dan wordt vervolgens contact opgenomen om de ervaring van de klant te vernemen. De Net Promoter Score steeg in het afgelopen jaar naar +40. Dat betekent dat klanten a.s.r. gemiddeld genomen buitengewoon positief beoordelen. Hierdoor is a.s.r. in staat om waarde te creëren voor de klant en de aandeelhouder. De intermediairs zijn in toenemende mate positief over a.s.r. en waarderen a.s.r. met een Net Promoter Score van +56. De manier waarop de medewerkers tegen a.s.r. aankijken is evenzeer belangrijk, uiteindelijk zijn het de medewerkers die met elkaar het succes van het bedrijf maken. Door middel van de zogenaamde Denison Scan meet a.s.r. één keer per jaar de betrokkenheid van medewerkers. Ook uit de meest recente meting blijkt dat medewerkers een hoge mate van betrokkenheid hebben bij a.s.r. Dat komt tot uitdrukking door het feit dat de medewerkers de strategie van a.s.r. begrijpen en hier een bijdrage aan kunnen leveren. Er zijn nog verbeterpunten, maar a.s.r. zit ten aanzien van medewerkersbetrokkenheid in het hoogste kwartiel van vergelijkbare ondernemingen in Nederland en in het buitenland.

Een andere niet-financiële indicator waar eerder als hoogtepunt aan gerefereerd werd, is de nieuwe CAO. a.s.r. heeft veel gedaan aan de cultuur en implementatie van kernwaarden binnen het bedrijf. De afspraken met de medewerkers hieromtrent zijn in een CAO bezegeld. Door een bijzondere co-creatie met drie vakbonden is de nieuwe eigen CAO van a.s.r. tot stand gebracht en daar is a.s.r. erg trots op. De CAO gaat uit van een gelijkwaardige verhouding tussen de werkgever en de medewerkers en biedt veel ruimte aan de medewerkers om eigen keuzes te maken. Diversiteit is evengoed een belangrijk onderwerp waar veel aandacht aan wordt besteed. De verhouding tussen alle medewerkers is een makkelijk meetbaar element en komt neer op 40% vrouw en 60% man. Ieder jaar vindt een kleine verschuiving plaats in de man-vrouwverhouding. Indien u vandaag instemt met de benoeming van het nieuwe lid van de Raad van Commissarissen, zal de man-vrouwverhouding binnen de Raad van Commissarissen 40% vrouw zijn.

De laatste van de niet-financiële indicatoren is duurzaamheid. a.s.r. besteedt veel aandacht aan de inhoud van de beleggingsportefeuille. Dit is ook terug te zien in de campagne van a.s.r. Door middel van de beleggingsportefeuille kan a.s.r. namelijk veel invloed uitoefenen op andere bedrijven. Een aantal sectoren heeft a.s.r. uitgesloten en in een aantal sectoren is er gekozen voor sterke engagement met de bedrijven. a.s.r. wordt dan ook steeds meer gezien als een voorbeeld van hoe een duurzame belegger zou moeten opereren. Dit kwam onder meer tot uitdrukking in de Eerlijke Verzekeringswijzer, waar a.s.r. al enige tijd de eerste plek inneemt.

Terug naar de financiële resultaten. Alvorens verslag wordt gedaan over het Schade en Leven segment, wordt benadrukt dat alle segmenten hebben bijgedragen aan de winstgroei van a.s.r. a.s.r. heeft een stijging gezien bij assetmanagement van € 2 miljoen naar € 7 miljoen en een stijging van € 12 miljoen naar € 16 miljoen bij de distributiebedrijven van a.s.r. Helaas is de stijging van € 12 miljoen van de kosten in de holding volledig te wijten aan de extra pensioenlast die a.s.r. heeft moeten nemen vanwege de lage rente. Dat is de pensioenlast van het eigen contract van a.s.r.

Het Schadebedrijf heeft in het afgelopen jaar goed, zo niet zeer goed gepresteerd. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat a.s.r. daarbij een klein beetje is geholpen door de weersomstandigheden van vorig jaar. In 2016 heeft a.s.r. veel grote schades gehad vanwege onder meer de hagelstorm. In het eerste halfjaar van 2017 waren er geen grote branden of weer-gerelateerde schades. Daardoor kon het schaderesultaat stijgen met zo'n 25% naar € 172 miljoen. Aan de hand van de combined ratio, zijn de resultaten van het schadebedrijf goed meetbaar. In 2017 scoorde a.s.r. een combined ratio van 95,1%. Dat betekent dat a.s.r. ongeveer € 0,05 op iedere euro premie overhoudt. Dit resultaat was beter dan de doelstelling van 97%. a.s.r. is content met het feit dat de omzet in het Schadebedrijf weer stijgt en de kwaliteit van de portefeuille wordt behouden.

Het Levenbedrijf heeft een mooie stijging laten zien van het operationeel resultaat met 13,2% naar € 633 miljoen. De belangrijkste reden voor die stijging is een stijging van de zogenaamde investment margin met € 70 miljoen. € 19 miljoen van die € 70 miljoen komt doordat a.s.r. goed gekapitaliseerd is en daardoor een kleine switch heeft kunnen maken in de beleggingen en het risico in die beleggingen. € 53 miljoen van die stijging kwam door capital gains en een gedeelte daarvan is weer besteed aan de verplichtingen

vanwege de hoge rentebijdrage. De omzet bij het Levenbedrijf daalde licht ten opzichte van 2016. De belangrijkste oorzaak daarvan is gelegen in de twee grote contracten die a.s.r. in 2016 had tegen koopsom. Dit mag maar één keer worden meegenomen in de omzet en die twee contracten tegen koopsom lopen er in het jaar daarna dus weer uit. Eerder werd al stilgestaan bij de succesvolle groei in defined contribution bij pensioenen van 500 nieuwe werkgevers met ruim € 25 miljoen aan nieuwe premies. a.s.r. is daarmee inmiddels de derde pensioenverzekeraar in Nederland daar waar het gaat om nieuwe business.

Ten aanzien van de overname van Generali zijn grote stappen gezet. Op 13 september 2017 is de overname aangekondigd. Tussen signing op 13 september 2017 en closing op 5 februari 2018 heeft a.s.r. zich voorbereid op de integratie. Generali had een kleine holding met daaronder twee werkmaatschappijen: het Levenbedrijf en het Schadebedrijf. De holding is inmiddels volledig geïntegreerd en juridisch opgegaan in a.s.r. Op 29 juni 2018 zullen het Leven- en Schadebedrijf juridisch fuseren met het Leven- en Schadebedrijf van a.s.r. Op 4 juni aanstaande komen iets minder dan 200 van de 340 medewerkers van Generali die ervoor hebben gekozen om te blijven, over naar a.s.r. De integratie ligt dus op koers. De integratie van de portefeuilles uit de systemen van Generali vergt echter meer werk. In 2018 zal dit al plaatsvinden voor de uitvaartportefeuille van Generali en hopelijk is dit voor het eind van 2018 afgerond. In 2019 zal hetzelfde gaan gebeuren met Leven en Schade. Pensioenen is mogelijk pas in 2020 afgerond. Voor nu kan a.s.r. in ieder geval de toezegging doen dat de afgegeven financiële doelstellingen voor de overname gehaald zullen worden.

Voorts is het jaar gestart met een solvabiliteit van 190% en deze is gestegen naar 197%. Er wordt een toelichting gegeven op het belangrijkste onderdeel van die stijging, de operationele kapitaalgeneratie. Dit onderdeel is een reflectie op wat er uit de business en beleggingsrendementen komt op basis van de verwachtingen in beleggingen en op het resultaat wat onder andere uit het Schadebedrijf komt. Daarbij komt dat er kapitaal is gegenereerd doordat het Levenboek afloopt. Dat is echter eindig. In totaal heeft a.s.r. 11% van de Solvency II-ratio aan nieuw kapitaal aangemaakt. Dit is een goed resultaat, temeer omdat dit nog steeds op redelijk conservatieve gronden wordt berekend.

Bij de IPO zijn de doelstellingen van a.s.r. afgegeven. Al deze doelstellingen zijn behaald, waarbij sommige doelstellingen zelfs ruim zijn overtroffen. Op 10 oktober 2018 wordt de zogenaamde Capital Markets Day gehouden. Tijdens deze dag zal worden aangegeven op welke wijze er wordt gekeken naar de doelstellingen voor de komende planperiode van ongeveer drie jaar.

Tot slot, kort over het dividend. a.s.r. heeft de ambitie om zijn aandeelhouders een stabiel, licht stijgend dividend te kunnen bieden. De stijging van het operationeel resultaat in 2017 leidt ertoe dat a.s.r. voor het vijfde jaar op rij een stijgend dividend kan laten zien. Op basis van een pay out-ratio van 45% is het voorstel om € 229,7 miljoen aan dividend aan uit te keren. Dat betekent een dividend van € 1,63 per aandeel en een stijging van 28,3% ten opzichte van het voorgaande jaar. Tevens heeft a.s.r. het voornemen aangekondigd dit jaar een interim dividend uit te keren. Het interim dividend zal betaalbaar worden gesteld op 7 september 2018 en betreft 40% van het over het volledige jaar 2017 uitgekeerde dividend.

De heer Baeten spreekt zijn trots uit en dankt de medewerkers voor hun inzet tijdens het afgelopen jaar en in 2018 tot dusver. Tevens wordt dank uitgesproken naar de aandeelhouders voor hopelijk langjarige aandeelhouderschap in a.s.r.

De voorzitter dankt de heer Baeten en geeft aan dat er gelegenheid is voor vragen aan de Raad van Bestuur. Allereerst wordt het woord gegeven aan mevrouw Van Heck van VBDO.

Mevrouw Heck dankt de voorzitter en geeft aan dat zij vandaag VBDO vertegenwoordigt. VBDO wil a.s.r. graag een aantal vragen stellen over het duurzaam beleggingsbeleid van a.s.r. aan de hand van drie thema's. Het eerste thema betreft het klimaat. VBDO zou a.s.r. dan ook willen vragen of a.s.r. volgend jaar kan rapporteren over de huidige CO2-voetprint van de gehele beleggingsportefeuille gebaseerd op de methodiek van het platform Carbon Accounting Financials en daarmee voornemens is een termijn te stellen om met meetbare doelen een zero emissionportefeuille te bereiken. Het tweede thema gaat over leefbaar loon, een belangrijk onderdeel van MVO. Het is een positieve ontwikkeling dat a.s.r. een actieve rol aanneemt binnen een brede groep van investeerders die het betalen van een leefbaar loon in de textielsector tracht aan te sporen. VBDO is benieuwd of a.s.r. vanuit het engagement het afgelopen jaar

schendingen heeft geconstateerd in het betalen van een leefbaar loon en naar de manier waarop a.s.r. daarmee omgaat. VBDO vraagt zich tevens af of a.s.r. het thema leefbaar loon eveneens in andere sectoren mee zal nemen in engagementgesprekken van komend jaar. Het laatste onderwerp waar VBDO aandacht voor vraagt zijn de Sustainability Development Goals (SDGs). VBDO wil a.s.r. graag complimenteren met zowel de geboden toelichting op de duurzame ontwikkelingsdoelen in het jaarverslag en de voortgang ten opzichte van vorig jaar als de best in class-policy van a.s.r. Dit beleid ziet op de selectieprocedure voor landen waarin a.s.r. belegt. Aan de hand van de SDGs wordt de voortgang in die landen bekeken. VBDO is van mening dat dit een positief voorbeeld is voor de gehele sector en zal dit daarom opnemen als good practice in hun rapportage met als doel verspreiding onder financiële instellingen. Toch zijn er verbeterpunten en VBDO is dan ook benieuwd of a.s.r. misschien al heeft nagedacht over de volgende stap op dit gebied, namelijk door ten eerste in kaart te brengen of de grootste beleggingen wel of niet bijdragen aan de SDGs en door ten tweede meetbare doelen te stellen die bijdragen aan specifieke SDGs, zoals renewable energy en klimaat.

De heer Figuee dankt mevrouw Heck en gaat allereerst in op de vragen ten aanzien van het klimaatbeleid van a.s.r. en de manier waarop a.s.r. daarmee omgaat. Op dit moment is a.s.r. in staat om voor een groot deel van de beleggingen de carbon footprint te meten, voor een ander deel van de beleggingen is dit nog niet mogelijk. Voor aandelen en obligaties is het bijvoorbeeld een stuk duidelijker, waarbij het voor de vastgoed- en hypotheekportefeuille weer lastiger is. Naar aanleiding van deze problematiek heeft a.s.r. besloten om actief deel te gaan nemen aan werkgroepen die zich bezighouden met het meten van de carbon footprint van deze beleggingscategorieën. Binnen de sector worden nu de zogenaamde science-based targets vastgesteld. Dit is een zorgvuldig proces waar a.s.r. zich graag bij aansluit. De portefeuilles van a.s.r., waaronder het ESG-obligatiefonds, laten ongeveer 30% minder CO₂-voetprint zien dan de vergelijkbare benchmark. a.s.r. heeft dus een portefeuille samengesteld met als doel een lagere CO₂-voetprint te hebben, maar ook zonder een doelstelling te hebben laat die portefeuille al 30% minder CO₂-voetprint zien. a.s.r. is voornemens daar meer specifieke doelstellingen voor te gaan formuleren en die ook naar buiten te brengen. De verwachting is dit in ieder geval volgend jaar voor een deel van de portefeuille te kunnen doen.

De tweede vraag betreft leefbaar loon. In samenwerking met een aantal andere Nederlandse partijen is vorig jaar besloten om in gesprek te gaan met een aantal kledingleveranciers en -bedrijven die veel in de publiciteit zijn geweest en daar de focus te leggen. Deze sector werd als meest urgent en geëigend geacht. Verder zal er worden gekeken of er andere sectoren zijn in de portefeuille waarbij een zinvolle discussie over leefbaar loon kan worden gevoerd, maar daar kunnen geen toezeggingen over worden gedaan. Indien uit de analyse andere sectoren voortkomen en er zaken aan het licht komen die onoorbaar zijn, zal a.s.r. het zeker niet nalaten om daar over in gesprek te gaan. Het liefst doet a.s.r. dit in een krachtige combinatie met andere beleggers. Tevens was de vraag of a.s.r. een screening heeft gedaan waarbij overtredingen zijn geconstateerd. Er zijn ongeveer 4.000 bedrijven gescreend en in 200 gevallen is vastgesteld dat niet is voldaan aan met name de doelstellingen voor een leefbaar loon. In dat soort gevallen kiest a.s.r. altijd eerst voor engagement. Indien dit niet tot het gewenste resultaat leidt, stopt a.s.r. met investeren in die bedrijven.

De laatste vraag betrof de SDGs. a.s.r. rapporteert over de manier waarop er wordt aangekeken naar de SDGs. Het is lastig om de SDGs te kwantificeren en voor iedere SDG een harde doelstelling te formuleren. a.s.r. heeft de intentie om de komende jaren geleidelijk meer hierover te zullen opnemen in het jaarverslag en meer te rapporteren over de bijdragen van a.s.r. en wat issues zijn rondom de SDGs. Echter, de mate van concreetheid hangt af van de meetbaarheid daarvan.

De heer Stevense van Stichting Rechtsbescherming Beleggers wil a.s.r. graag bedanken voor de faciliteiten die vandaag aan alle aanwezigen wordt aangeboden om tevens de jaarvergadering van NN bij te kunnen wonen. a.s.r. heeft Generali overgenomen. Generali België is door Athora overgenomen, de vraag is of a.s.r. niet tevens interesse had in Generali België. De Stichting Rechtsbescherming Beleggers is dan ook benieuwd naar de wijze waarop die onderhandelingen zijn verlopen. Tevens is Stichting Rechtsbescherming Beleggers benieuwd of a.s.r. geïnteresseerd is in Vivat. Voorts had a.s.r. eerder onder meer tot doelstelling alle bedrijfsonderdelen onder te brengen in Utrecht. De Stichting Rechtsbescherming Beleggers vraagt zich af of dit nog steeds het geval is en dan ook voor het bedrijfsonderdeel Ardanta zal gelden.

De heer Baeten geeft aan dat de onderhandelingen met Generali een complex proces is geweest, waarbij veel geduld geboden was. Het antwoord op de vraag of a.s.r. belangstelling had voor Generali België luidt ontkennend. Tijdens de onderhandelingen is de vraag wel aan bod gekomen, maar vanaf het begin af aan was duidelijk dat dit niet het geval was. a.s.r. is een Nederlands bedrijf met als doelstelling de Nederlandse business verder te laten groeien en uit te breiden. Alle leden van de Raad van Bestuur zijn werkzaam geweest bij internationale bedrijven. Uit die eerdere werkervaring valt een collectieve les te trekken; namelijk het kopen van kleine buitenlandse verzekeraars, zonder de cultuur en wet- en regelgeving te kennen komt niet ten goede van de investering van de aandeelhouders. Bij Fortis werden er regelmatig aankopen in het buitenland gedaan, waarbij de (financiële) afwikkeling gedurende de eerste vijf jaar eerder tegen- dan meeviel. a.s.r. heeft zich toen voorgenomen de focus op Nederlandse bedrijven te leggen.

De tweede vraag gaat over Vivat. a.s.r. houdt altijd de concurrenten nauwlettend in de gaten, zo ook Vivat. Wat naar voren komt uit de strategie van a.s.r. is het actief nastreven van het doen van kleine en middelgrote overnames. Een overname moet echter passen bij het profiel van het bedrijf en moet waardecreërend zijn voor een of meer bedrijfsonderdelen van a.s.r. De overnames van Generali en PC Uitvaart zijn hier een goed voorbeeld van. Grote overnames worden niet actief nagestreefd, maar indien a.s.r. wordt gewezen op een mogelijke verkoop wordt er altijd serieus gekeken of er interesse is van onze kant. Belangrijk om te weten is waarom en waartegen eventueel nee wordt gezegd. Mocht Vivat overgaan tot een mogelijke verkoop, dan mag u erop vertrouwen dat a.s.r. zijn huiswerk zal doen. a.s.r. hanteert namelijk een aantal strikte criteria voor zowel kleine als grote overnames. Deze criteria zijn in samenwerking met de Raad van Commissarissen vastgesteld. Als een overname daar niet aan voldoet, komt a.s.r. niet in aanmerking als mogelijke koper.

De derde vraag gaat over Utrecht als vaste standplaats voor alle medewerkers van a.s.r. Het uitgangspunt is dat alle bedrijfsonderdelen in principe vaste standplaats in Utrecht hebben, tenzij er gerechtvaardigde uitzonderingen zijn. Voor het Uitvaartbedrijf van a.s.r. bestaat er zo'n gerechtvaardigde uitzondering. Ardanta zit met een buitengewoon goed team in Enschede en draait tegen lage kosten. Ten aanzien van de overname van Generali geldt dat werkzaamheden overgaan naar Utrecht. Dat betekent dat vanaf 1 juni aanstaande een kleine 200 collega's in Utrecht zullen aanschuiven.

De heer Jorna geeft aan dat hij spreekt namens de Vereniging van Effectenbezitters, de VEB. De VEB feliciteert a.s.r. met de cijfers en het feit dat a.s.r. in staat is het dividend fors te verhogen en alle doelstellingen bijna behaald zijn. Ook wordt de hoop uitgesproken dat tijdens de Capital Markets Day de lat behoorlijk hoog zal worden gelegd, zodat a.s.r. nog een uitdaging overhoudt. Opgemerkt wordt dat we in een digitale revolutie leven. De stoommachine is vervangen door het internet en er is een gedragsverandering bij klanten te zien. De jongere generatie van 45-minners regelt alles via de computer of mobiel. De vraag is hoe lang a.s.r. zijn businessmodel kan gebruiken, waarbij de adviestaak en verkoop bij de intermediairs ligt. De VEB is daarom benieuwd of op termijn alleen Ditzo nog levensvatbaar is. Voorts werd zojuist al aangegeven dat de Nederlandse verzekeringsmarkt een krimpende markt is. De VEB zou a.s.r. dan ook in de context van de vorige vraag willen vragen of het in de lijn der verwachting ligt dat in de toekomst via vergelijkingssites op prijs zal worden geconcurrereerd en op welke manier a.s.r. die concurrentieslag op prijs aan kan als het beleid 'value for volume' is? Tevens is de VEB benieuwd naar het promotiebeleid richting de intermediairs. Op welke manier zorgt a.s.r. ervoor dat de intermediairs a.s.r. blijven aanprijzen aan hun klanten. De VEB vraagt zich af of a.s.r. dit bewerkstelligt door hogere provisies en of de onafhankelijke advisering daardoor in gedrang komt? Ook is Vivat al aan bod geweest. Vorig jaar in de notulen stond vermeld dat Vivat niet in het financiële risicoprofiel past. De vraag is daarom of het van de koopprijs afhankelijk is of a.s.r. wel of niet geïnteresseerd is. De VEB meent dat a.s.r. in die concurrentieslag op langer termijn zelf onderwerp van koop of verkoop zal worden en is daarom benieuwd of a.s.r. misschien al heeft nagedacht en kansen ziet om grotere partijen zoals Reaal en Zwitserleven aan de strategie toe te voegen om de schaalgrootte van a.s.r. te vergroten en de (holding)kosten te verlagen. Het laatste onderwerp dat de VEB graag wil bespreken is duurzaamheid. De VEB wil a.s.r. graag complimenteren met het beleid op dat gebied. a.s.r. sluit teerzanden, saliegas, olie en gokken uit. Wat niet terugkomt is hoe a.s.r. tegen belastingontwijking aankijkt. Ierland staat op de lijst over bronbelasting als belastingparadijs vermeld. De VEB zou a.s.r. daarom willen vragen op welke wijze a.s.r. het beleid effectief maakt, wordt Ierland uitgesloten? In de VS wordt het Klimaatakkoord Parijs door Trump opgezegd, wordt de VS uitgesloten? Evenmin wil a.s.r. niet beleggen in kolen, belegt a.s.r. daarom niet in energiecentrales die voor een groot deel nog met kolen werken? Ook wil de VEB graag weten hoe a.s.r. denkt over landen die mensenrechten

schenden en tot slot is de vraag of a.s.r. engagement heeft uitgesproken tijdens de jaarvergadering van Shell of steunt a.s.r. het initiatief van Follow This?

De heer Baeten begint met een toelichting op de laatste vraag en geeft aan dat het klopt dat de VEB geen statement van a.s.r. tijdens de jaarvergadering van Shell heeft gezien. Enige tijd geleden heeft a.s.r. besloten niet in Shell te beleggen, omdat a.s.r. van mening is dat er bij Shell een aantal dingen spelen waar a.s.r. niet achter staat. Dit gaat met name om de kwestie in Nigeria.

Ten aanzien van de vraag over de concurrentieslag en de assumptie dat a.s.r. geen belangstelling zou hebben in Vivat is reeds uitgelegd en er is aangegeven dat a.s.r. altijd openstaat om een mogelijke overname nader te bekijken. De omstandigheden in het verleden waren anders dan nu, dat maakt dat a.s.r. in het verleden ooit nee heeft gezegd tegen een overname. Er zal dus opnieuw moeten worden gekeken naar de omstandigheden van vandaag. In de tussentijd ziet a.s.r. nog voldoende kansen om in Nederland de komende jaren actief in te blijven. Mocht er zich kansen voordoen, dan zal a.s.r. dit altijd nader bekijken.

De tweede vraag ging over de combinatie van een krimpende markt en de positie van de intermediair. Op dit moment is de positie van de intermediair eerder sterker aan het worden dan zwakker. Ook is er recent een lezenswaardig rapport verschenen van een onafhankelijk adviseur, de heer De Jong. De conclusie van het rapport is dat mensen financiële producten nog steeds ingewikkeld vinden en in veel gevallen advies inschakelen. Tegelijkertijd wordt de intermediair vaak afgezet tegen het internet. Het internet wordt als een direct middel gezien en de intermediair als ouderwets, maar bijvoorbeeld achter een groot internetplatform zit een van de grootste intermediairs die toegang geven tot advies waar nodig. a.s.r. doet veel zaken met deze grote intermediairs. De verwachting is dan ook dat die modellen op den duur in elkaar zullen schuiven en dat de dienstverlening en de interactie vaak digitaal zullen zijn. Voor deze ontwikkeling, waarbij het proces hybride wordt, zijn reeds voorbereidingen getroffen. Het voorbereidend werk is zeer afhankelijk van het type business. Sommige ziektekostenverzekeringen zijn al voor 90% tot 95% digitaal. Bij andere verzekeringen, zoals een collectieve verzuimverzekering voor een groot bedrijf, is de gegevensverstrekking volledig digitaal, maar bij het advies zijn specialisten betrokken. Hetzelfde geldt voor pensioenen. Gegevensverstrekking is digitaal, ook bij a.s.r., maar voor de advisering is er nog een adviseur betrokken. Het is daarom niet zo zwart wit als de vraag mogelijk veronderstelde. a.s.r. is absoluut klaar voor het proces. Op dit moment investeert a.s.r. langs drie lijnen uitgebreid in digitalisering. Door ten eerste te investeren in de verbetering en digitalisering van bestaande processen. Ten tweede door verbetering van het productaanbod en aanpassing van het bestaande productaanbod van a.s.r. Daarnaast is er binnen a.s.r. een team dat kijkt naar disruptieve initiatieven. Dit team heeft de vrijbrief om het bestaande businessmodel aan te vallen of te disrupten, waarbij een mooi aantal initiatieven zijn ontstaan. Het is voor a.s.r. de uitdaging om met die initiatieven digitaal relevant te blijven voor zowel bestaande klanten als jonge klanten.

De heer Figuee gaat in op de vraag over belastingen. Het belastingbeleid van landen is voor a.s.r. geen uitsluitingsreden, maar wordt meegewogen in de risicoanalyse van beleggingen. Er wordt aangegeven dat men in Brussel wellicht van mening is dat Nederland net zo goed kan worden uitgesloten als Ierland. a.s.r. neemt belastingen in ieder geval mee als risico indicator, maar niet als een uitsluitingsfactor. a.s.r. heeft een convenant met de Belastingdienst getekend waardoor a.s.r. onder het zogenaamd horizontaal toezicht valt. Dat betekent dat op basis van wederzijds vertrouwen en transparantie sneller wordt geacteerd en tot overeenstemming wordt gekomen. Daar is a.s.r. trots op. a.s.r. voert een zuiver belastingbeleid in nauw en transparant overleg met de fiscus. Daarbij maakt a.s.r. geen gebruik van belastinghavens of belastingconstructies. Echter, a.s.r. zou wat meer kunnen communiceren over zijn belastingbeleid.

De derde vraag ging over de VS. De VS scoort inderdaad slecht op klimaatindicatoren. Het gaat niet om een grove schending in de zin van UN Global Compact en vandaar dat dit geen uitsluiting is. Wanneer er wordt geconstateerd dat er sprake is van een grove schending, dan zal worden overgegaan tot uitsluiting.

De heer Van Riet geeft aan een vraag te hebben over de premiebetaling van de ziektekostenverzekeringen. Hoe gaat a.s.r. om met achterstalligheid in betaling van ziektekostenpremies en hoe groot is het percentage van die achterstalligheid? Voorts verstrekt a.s.r. hypotheek. De heer Van Riet wil a.s.r. graag vragen hoe a.s.r. omgaat met hypotheek waarbij de voetprint niet naar behoren is. Wordt de hypotheek in zo'n geval opgezegd door a.s.r., omdat a.s.r. anders als eigenaar in moeilijkheden komt?

De heer Baeten geeft aan dat er geen achterstanden in rekeningen van ziektekosten zijn, tenzij er een dispuut is over de vraag of een rekening wel of niet betaald zou moeten worden. Het komt weleens voor dat een declaratie niet gedekt wordt binnen de polisvoorwaarden. De declaratie wordt dan uiteraard niet betaald. Wat gedekt is binnen de polisvoorwaarden, wordt buitengewoon snel betaald. Daarnaast participeert a.s.r. in een convenant ten aanzien van mensen die hun ziektekostenverzekering niet meer kunnen betalen. Dat betekent dat er toch ziektekostenzorg wordt verleend aan mensen die vanwege specifieke redenen de premie niet meer kunnen betalen.

De heer Verwoest vult aan dat het om een relatief klein percentage van 0,64% van achterstallige verplichtingen gaat, zijnde 2.200 klanten op een populatie van 340.000 klanten. De groep die het betreft is een kleine en schrijnende groep waar a.s.r. veel zorg voor heeft.

De heer Baeten gaat in op de vraag over hypotheek. a.s.r. sluit geen mensen uit die onvoldoende aan de duurzaamheid van hun huis doen. Concreet betekent dat dat a.s.r. een individuele hypotheek niet beëindigt wanneer een klant geen zonnepanelen heeft. Er wordt nagedacht over of a.s.r. producten kan aanbieden waarbij een regeling wordt getroffen voor mensen die hun huis graag willen verduurzamen, maar daar de financiële middelen niet voor hebben. Op die manier kan a.s.r. mensen versneld hun huis laten verduurzamen met een verantwoorde investering. a.s.r. denkt dus wel degelijk na over een manier waarop a.s.r. de burger in Nederland daarbij kan helpen, zodat iedereen een echte bijdrage kan leveren aan verduurzaming.

De heer Jorna geeft aan dat de vraag over de intermediairs en de manier waarop de intermediairs a.s.r. promoten nog niet beantwoord is. Bij vermogensbeheerders moet de adviesrol echt onafhankelijk moet zijn, waarbij het niet is toegestaan provisie van fondsen door te schuiven naar de geadviseerde fondsen. De VEB vraagt zich af of dit in de verzekeringswereld ook het geval is en of het de verzekeraar is toegestaan provisie te geven wanneer de intermediairs a.s.r. aanbevelen?

Voorts wil de VEB a.s.r. vragen of de slogan 'value over volume' houdbaar is indien er een prijzenslag zal optreden waar a.s.r. in mee moet gaan. Is de combined ratio van 95% bij schadeverzekeringen lang houdbaar?

Daarnaast wil de VEB twee vragen stellen met betrekking tot het sociale imago van a.s.r. De VEB wil a.s.r. graag complimenteren met het initiatief om ex-kankerpatiënten met partners een steuntje in de rug te bieden waar het gaat om re-integreren in het werkzame leven en in de markt. Het verkrijgen van een hypotheek en een levensverzekering is bijzonder problematisch voor deze doelgroep. De VEB is daarom benieuwd of daar een mooie rol voor a.s.r. is weggelegd. De tweede vraag gaat over de arbeidsongeschiktheidsverzekering. De VEB merkt op dit een raar product te vinden. Wanneer men als jonge ZZP'er aan de slag gaat is een arbeidsongeschiktheidsverzekering duur, zeker gezien de schades beperkt zijn. Veel arbeidsongeschiktheidsverzekeringen stoppen bij 60 jaar, dit is gelet op het feit dat men langer moet doorwerken opmerkelijk. De VEB wil daarom graag weten of dit bij a.s.r. ook het geval is en zo ja, wat a.s.r. daar aan kan doen om dit te verbeteren.

De heer Baeten gaat allereerst in op de beantwoording van de vraag ten aanzien van de intermediairs. In het Levenbedrijf is provisie onder de titel 'complexe producten' al enige tijd uitgesloten. Dit betekent dat in het Levenbedrijf geen provisie meer wordt betaald. Hetzelfde provisieverbod geldt ook voor pensioenen en nieuwe arbeidsongeschiktheidsverzekeringen. Op dit moment worden er heftige discussies gevoerd met grote intermediairs, omdat a.s.r. minder provisie betaalt dan anderen verzekeraars. Desondanks neemt het marktaandeel van a.s.r. bij intermediairs toe. Dit leidt tot de tweede vraag: hoe blijft a.s.r. concurrerend, ook in een prijzenslag? Eerder werd aangegeven dat in een krimpende markt a.s.r. ervoor moet zorgen concurrerend te zijn op kosten en een goede discipline in prijsbepaling heeft met de juiste prijs op het juiste risico. In vergelijking met alle schadebedrijven, laat het Schadebedrijf van a.s.r. op dit moment een kostenquote van 7,6% zien, terwijl dit in het verleden 15% of 16% was. Geen enkele andere Nederlandse verzekeraar zit op dat kostenniveau en dat helpt om concurrerend te kunnen blijven, ook in tijden dat er sprake is van een prijzenslag. De derde vraag ging over de slogan 'value over volume'. In tijden van een prijzenslag dalen de prijzen tot de kostprijs. Dit betekent dat er geen marge kan worden gemaakt, op zo'n moment kiest a.s.r. ervoor om even niet in de markt te zijn. a.s.r. heeft er geen baat bij om verliesgevende business te schrijven, waar op een later moment weer afscheid van moet worden genomen. Door de goede

prijs met het bijhorend risico te berekenen, fair claimshandeling te doen en lage kosten te hebben is a.s.r. ervan overtuigd dat a.s.r. ook in een zeer concurrerende markt relevant kan blijven. Het bewijs daarvoor is de groei van 6% in het afgelopen jaar.

De volgende vraag gaat over het initiatief van a.s.r. en een aantal andere partijen op het gebied van kankerpatiënten. a.s.r. is zich er terdege van bewust dat ex-kankerpatiënten problemen ondervinden bij het verkrijgen van een hypotheek en een levensverzekering. Binnen het Verbond van Verzekeraars wordt gesproken over hoe dit probleem kan worden aangepakt. Inhoudelijk kan daar op dit moment niet veel over gezegd worden, maar de sector is zich bewust van het probleem en dat daar iets mee moet gebeuren ook gezien de ontwikkelingen in de medische wereld. Er is in ieder geval goede hoop dat binnen een niet al te lange termijn een oplossing kan worden geboden, die maakt dat het ook voor dit type patiënt weer mogelijk is om toegang te krijgen tot levensverzekeringen en hypotheeken.

Voorts is a.s.r. als een van de grotere AOV-verzekeraars nauw betrokken bij alle ontwikkelingen op dit gebied. a.s.r. is zich bewust van zijn rol hierin en komt dan ook met nieuwe oplossingen. Op dit moment zit a.s.r. in de pilotfase voor twee nieuwe producten. Het ene product is gericht op mensen met zware beroepen die een arbeidsongeschiktheidsverzekering kunnen krijgen onder een aantal voorwaarden. Een van die voorwaarden is bijvoorbeeld dat zij gedurende de looptijd van het product regelmatig met a.s.r. in gesprek gaat over de vraag of zij er alles aan doen om gezond oud te worden en of zij de maatregelen nemen die zij kunnen nemen. a.s.r. biedt vervolgens dekking, ook tot op latere leeftijd, mits aan die voorwaarden is voldaan. Voor jonge ZZP'ers zijn AOV's op dit moment te duur. Voor die doelgroep is een AOV af te sluiten via Facebook in ontwikkeling. Een volledig digitaal platform met drie simpele gezondheidsvragen. Uit de testfase blijkt dat er nog wat compliance issues zijn, maar ook voor deze doelgroep zal a.s.r. relevant product kunnen bieden dat een betaalbare dekking biedt.

De heer Stevense geeft aan een aantal vragen te hebben met betrekking tot de levensverzekeringen app. Het schijnt dat met betrekking tot de customer kant deze app nog niet optimaal werkt en zaken online beter geregeld kunnen worden. Voorts vraagt de heer Stevense hoe a.s.r. omgaat met bedrijven die a.s.r. verpacht heeft bij agrariërs. Op welke wijze verloopt het handavingsproces indien die bedrijven niet volgens de regels werken.

De heer Baeten stelt voor om de vraag met betrekking tot de levensverzekeringen app buiten de vergadering nader te preciseren, zodat een inhoudelijk goed antwoord kan worden gegeven op de vraag. De tweede vraag gaat over de pachtgrond. a.s.r. heeft veel engagement met de pachters van de gronden. De heer Figuee is recentelijk op bezoek geweest bij een aantal pachters. Het onderwerp van gesprek was toen de manier waarop kan worden bijgedragen aan verbetering van het milieu. Zo wordt er bijvoorbeeld in samenwerking met een waterleidingbedrijf gekeken naar de minimalisering van het gebruik van grondwater bij de bemesting van gronden.

b. Ter bespreking: verslag van de Raad van Commissarissen

De voorzitter geeft aan over te willen gaan naar het verslag van de Raad van Commissarissen, opgenomen in hoofdstuk 4.3 van het jaarverslag. Uitvoerig wordt verslag gedaan van de onderwerpen die het afgelopen jaar veel op de agenda hebben gestaan. Veel aandacht is besteed aan de strategie van a.s.r. zoals die zich ontwikkelt. Daarnaast heeft de Raad van Commissarissen uitvoerig naar de portfoliostrategie gekeken en veel aandacht besteed aan vragen rond de solvabiliteit, kwaliteit en risicobeleid van a.s.r. Aangegeven wordt dat de auditcommissie daar gedurende deze vergadering later op terug zal komen. Natuurlijk is uitvoerig stilgestaan bij alle consolidatievraagstukken en de overname van Generali. In goed overleg met de Nederlandse Staat is veel gesproken over de manier waarop de Raad van Commissarissen heeft kunnen bijdragen aan de afbouw. Verder heeft de Raad van Commissarissen veel aandacht besteed aan het beloningsvraagstuk van de Raad van Bestuur. Met onder meer de managers van IT en Innovatie is ook uitvoerig gesproken over wat er zoal speelt op dit gebied. Voorts heeft de Raad van Commissarissen veel tijd besteed aan de performances financieel en niet-financieel. Verder heeft de Raad van Commissarissen aandacht besteed aan het onderhouden van goede contacten met de Ondernemingsraad, gedurende de overlegvergaderingen. De medezeggenschap onderging in 2017 een wijziging en de contacten met de ondernemingsraad worden door de Raad van Commissarissen buitengewoon op prijs gesteld.

Intensieve contacten zijn onderhouden met de toezichthouders van a.s.r., zijnde DNB en AFM, waarmee de verhoudingen goed zijn. Ook de verslagen van de Audit en Risico Commissie en de Selectie- en Benoemingscommissie en de Renumeratiecommissie zijn terug te vinden in hoofdstuk 4 van het jaarverslag.

De heer Stevense geeft aan een vraag te hebben met betrekking tot de bemensing van de Raad van Commissarissen. De Stichting Rechtsbescherming Beleggers wil graag weten hoe zorgvuldig het selectie- en benoemingsproces rondom de voorgenomen benoeming van mevrouw Hottenhuis is verlopen, gezien de korte periode tussen de aankondiging en intrekking van haar kandidatuur. Ook wil de heer Stevense de voorzitter vragen de aftredingstermijn van mevrouw Aris nog eens uit te leggen.

De voorzitter geeft aan dat mevrouw Hottenhuis is aangetrokken en de toetsing van DNB volledig heeft afgerond. Pas nadat de toetsing was afgerond en de kandidatuur bekend was gemaakt is mevrouw Hottenhuis benaderd voor een bestuursfunctie. Dit verzoek is nu nog in behandeling, maar was op dat moment al reden om in overleg de kandidatuur in te trekken vanwege het voorkomen van schijn van belangenverstremgeling.

Wat betreft de vraag met tot mevrouw Aris, er is een rooster van aftreden met een datum van benoeming of herbenoeming. Dit geldt voor alle commissarissen. Geheel in overeenstemming met de statuten loopt de termijn door tot de eerstvolgende reguliere aandeelhoudersvergadering na deze datum.

c. Ter bespreking: corporate governance

De voorzitter geeft een toelichting op de aanpassingen die zijn doorgevoerd op grond van de nieuwe Corporate Governance Code. Alle wijzigingen die voortvloeien uit het feit dat de Staat geen aandeelhouder meer is, zijn doorgevoerd. Allerlei bepalingen waarin rechten aan de Staat werden verleend, zijn vervallen, dit zijn overigens geen grote wijzigingen. De voorzitter constateert dat hierover geen vragen zijn.

d. Ter bespreking: uitvoering van het beloningsbeleid 2017

De voorzitter geeft aan dat een uitvoerig verslag over het beloningsbeleid in hoofdstuk 4.4. van het jaarverslag is terug te lezen. Het beloningsbeleid van a.s.r. voldoet aan alle wet- en regelgeving en de Raad van Bestuur van a.s.r. ontvangt een vast salaris. Aan het begin van het jaar is het besluit van de Raad van Commissarissen bekendgemaakt om de beloning gefaseerd naar 2020 aan te passen. De voorzitter geeft graag een toelichting op wat de Raad van Commissarissen ertoe heeft bewogen dit besluit te nemen. Gekozen is voor een beloning voor alle medewerkers en leden van de Raad van Bestuur op of vlak onder de mediaan van de benchmark. Met name ter voorkoming van de stuwende kracht in het steeds maar haasje over verhogen van de lonen. Met de keuze om op of vlak onder de mediaan te gaan zitten is a.s.r. geen hekkensluiter, waarmee a.s.r. een slechte positie in de arbeidsmarkt zou hebben. Voor de medewerkers en management van a.s.r. wordt dit regelmatig getoetst en zit men globaal genomen in de buurt van de mediaan. In 2017 zijn met de volledige privatisering de beperkingen op het bestaande beloningsbeleid van a.s.r. komen te vervallen. De Raad van Commissarissen heeft dan ook voor de leden van de Raad van Bestuur weer een benchmark uitgevoerd, zoals de Raad volgens het beleid ook gehouden is te doen. De uitkomst van de benchmark is dat de Raad van Bestuur grofweg 60% onder de mediaan wordt beloond. Vervolgens is daar vanuit drie invalshoeken naar gekeken.

De invalshoeken hebben ertoe geleid dat de Raad van Commissarissen heeft besloten om in de komende jaren in stappen de vaste beloning te verhogen. In het kader van transparantie is besloten om dit aan het begin van het proces naar buiten toe te brengen, zodat in 2020 terugkijkend in de jaarverslagen de manier waarop het loon is opgebouwd zichtbaar is.

De eerste invalshoek is de politiek maatschappelijke. De Raad van Commissarissen is welbekend met de in Nederland heersende opvattingen over inkomensverhouding en over variabele beloningen. a.s.r. is een puur Nederlands bedrijf. De publieke opinie en de reacties rondom de beloning wegen dan ook zwaar en zijn vanaf het begin meegenomen in de besluitvorming.

De tweede invalshoek waar de Raad van Commissarissen naar heeft gekeken is de positie van a.s.r. op de arbeidsmarkt. In goede afstemming met executive search bureaus heeft de Raad van Commissarissen onderzocht op welke wijze financiële instellingen (waaronder Nederlandse verzekeraars) in Nederland belonen. Hoewel de Raad van Bestuur intrinsiek gemotiveerd is om voor a.s.r. te werken, is het gat tussen wat a.s.r. en wat de concurrenten honoreren te groot. De Raad van Commissarissen heeft daarbij ook rekening te houden met de toekomstige positie van a.s.r. op de arbeidsmarkt in geval van wijzigingen in het bestuur.

De derde invalshoek is die van de aandeelhouder. Veel aandeelhouders hebben tijdens contactmomenten kenbaar gemaakt hoe wordt aangekeken tegen het beloningsbeleid van a.s.r. Duidelijk is geworden dat daar verschillend over wordt gedacht. De Raad van Commissarissen moet in de besluitvorming rekening houden met het feit dat 90% van de aandelen in buitenlandse handen zijn en dat alignment met de belangen van de aandeelhouder worden verwacht.

Vanuit deze drie invalshoeken is het lastig om alle stakeholders tegemoet te komen. Vanuit de Nederlandse samenleving gezien is de beloning te hoog. Vanuit het gezichtspunt van de arbeidsmarkt is wat de Raad van Commissarissen heeft besloten te weinig en richting de Nederlandse en buitenlandse aandeelhouders van a.s.r. geeft het beloningsbeleid een gevarieerd beeld.

De Raad van Commissarissen heeft besloten om in stappen de vaste beloning te verhogen binnen het huidige beloningsbeleid en zonder de invoering van een variabele beloning voor de Raad van Bestuur. Wanneer de stappen worden doorlopen, zit de voorzitter van de Raad van Bestuur in 2020 40% onder de mediaan van de benchmark. In de consultatie met aandeelhouders, de politiek en verschillende stakeholders heeft de Raad van Commissarissen toegezegd dat in 2018 de verschillende stakeholders zullen worden geconsulteerd in het kader van de evaluatie van het beloningsbeleid. Dit zullen interne stakeholders zoals medewerkers en de ondernemingsraad zijn, maar ook klantgroepen, de vakbeweging, politieke partijen, het ministerie van Financiën, de aandeelhouders en vertegenwoordigers van aandeelhouders. Zo heeft begin dit jaar contact plaatsgevonden met een vertegenwoordiging van de 25 grootste aandeelhouders met betrekking tot dit onderwerp. De Raad van Commissarissen zal zich in 2018 beraden op hoe de wereld er in de komende jaren uitziet, in ieder geval volgend op 2020. Het voornemen is om los van de vraag of de consultatie nieuwe inzichten oplevert, in 2019 voor te leggen aan de aandeelhoudersvergadering. De voorzitter geeft aan dat er gelegenheid is om vragen met betrekking tot het beloningsbeleid te stellen.

Mevrouw Stavast-Groothuis geeft aan dat zij spreekt namens de klanten van PGGM, waaronder Pensioenfonds Zorg en Welzijn en vandaag spreekt namens Menzis. Mevrouw Stavast-Groothuis geeft aan dat zij slechts een aantal opmerkingen wil maken over het beloningsbeleid en dan specifiek over het proces. PGGM is tevreden over het feit dat de Raad van Commissarissen de voorgenomen verhoging van het vaste salaris met hen heeft besproken en kijkt uit naar een voortzetting van de prettige dialoog in 2018. Zoals zojuist is aangekondigd, denkt PGGM graag mee over dat beloningsbeleid dat volgend jaar in de AvA zal worden besproken. PGGM denkt graag mee over welke beloning passend is, zowel qua hoogte als structuur, waarbij het voor PGGM van belang is dat rekening wordt gehouden met de maatschappelijke functie van a.s.r. De aandachtspunten voor PGGM zullen bijvoorbeeld zijn: ruimte voor langdurig aandelenbezit van bestuurders, een simpele en begrijpelijke beloningsstructuur die voor iedereen en voor alle stakeholders inzichtelijk is en uiteraard zinvolle targets in een eventuele variabele beloning. Mevrouw Stavast-Groothuis geeft aan ten aanzien van variabele beloningen of bonussen PGGM van mening is dat een vast salaris voldoende moet zijn voor een bestuurder om zijn of haar taak te kunnen uitoefenen. Slechts wanneer er sprake is van een uitzonderlijke prestatie moet er ruimte zijn voor een bonus. Die bonus moet dan helder zijn en de targets zinvol, waarbij zowel de financiële als niet financiële targets kunnen terugkomen. In het bijzonder is dan te denken aan duurzaamheidstargets.

De heer Van Riet is benieuwd of de mediaan slechts over Nederlandse bedrijven gaat en of er buitenlandse bedrijven zijn gehanteerd voor de benchmark en zo ja, hoeveel. Voorts geeft de heer Van Riet aan dat zojuist werd gerefereerd naar het contact met de 25 belangrijkste aandeelhouders. De vraag is of dit betekent dat dit enkel de aandeelhouders zijn die meer dan 3% houden, want dat wordt geregistreerd.

De voorzitter geeft aan blij te zijn met de aankondiging dat de discussie in het proces zal worden voorgezet over wat in de consultatie zal worden besproken en geeft aan dat de aandachtspunten van PGGM helder zijn. Ook geeft de voorzitter aan dat met de politieke partijen zal worden gesproken over langdurig aandeelbezit. De voorzitter is van mening dat het te betreuren is dat in de Tweede Kamer is besloten dat aandelenbezit van bestuurders op één lijn wordt gesteld met variabele beloning, terwijl dit zich bij uitstek leent om op een goede wijze alignment te realiseren. De voor- en nadelen van alle instrumenten zullen dus in kaart moeten worden gebracht en worden gezien of deze instrumenten in Nederland worden begrepen. De oproep tot simpelheid wordt meegenomen en mocht variabele beloning een optie zijn dan zal ook de oproep om daarbij heldere targets te stellen waarin ook duurzaamheid een rol speelt worden meegenomen.

Op de vraag over de benchmark merkt de voorzitter op dat voor het onderzoek veel benchmarks zijn gehanteerd. De voorzitter verzekert dan ook dat wanneer men kijkt naar Nederlandse bedrijven van vergelijkbare omvang met een vergelijkbaar aantal medewerkers, men ongeveer dezelfde uitkomsten krijgt.

De heer Jorna geeft aan dat hij spreekt namens alle kleine beleggers en dat het hen verwondert dat dit geen stempunt is. Het vaste salaris wordt fors verhoogd, waarbij men zou kunnen denken aan een wijziging van het beleid. Het geniet dan ook de voorkeur dat dit een stempunt was geweest, echter is het niet als zodanig aangekondigd. Mocht de Raad van Commissarissen besluiten om over te gaan tot bonussen, sluit de heer Jorna zich er graag bij aan dat die gericht moeten zijn op de lange termijn. Beloning moet fair zijn en de beloning moet ook de positie van a.s.r. in de arbeidsmarkt zodanig onderbouwen dat de heer Baeten en de andere directieleden kunnen worden behouden. De heer Jorna merkt daarbij op dat ook al zou het salaris worden gehandhaafd de heer Baeten al zolang bij a.s.r. werkt en zo is ingevoerd dat hij echt niet weggaat en ook niet harder zal gaan werken, want dat doet de heer Baeten al. Wat dat betreft is het risico op korte termijn te overzien. De heer Jorna wil graag aangeven dat de timing erg ongelukkig is. De Staat trekt zich terug en zes maanden later komt de Raad van Commissarissen met dit voorstel. Op pagina 112 van het jaarverslag wordt uitleg gegeven over een aantal zaken. Zo wordt de peergroep beschreven aan de hand van zeer vage omschrijvingen en is dit onduidelijk. De heer Jorna zou de Raad van Commissarissen graag willen vragen de namen van de peergroep bekend te maken bij de evaluatie. Vallen NN, Münchener Rück of ING in deze vergelijking? Welke financiële instellingen en welke mid-sized Nederlandse ondernemingen zijn daarbij betrokken? Voorts geeft de heer Jorna aan dat het voor de groep kleine beleggers onduidelijk blijft in hoeverre de ruim € 300.000 die de heer Baeten ontvangt, geldt als pensioencompensatie. De heer Jorna zou de commissarissen dan ook willen vragen of de benchmark sec uitgevoerd is voor de vaste salarissen of dat het pensioen daarin is meegenomen. Inclusief pensioen komt het salaris bijna neer op € 870.000. Wordt dit loon inclusief pensioen vergeleken met de kleine of middelgrote Nederlandse bedrijven dan zit dit zeker niet aan de onderkant, maar misschien wel boven de mediaan. Voorts wil de heer Jorna nog een andere vraag stellen. Volgens de Code legt de Raad van Commissarissen het salarisvoorstel voor aan de Raad van Bestuur. De Raad van Bestuur spreekt zich uit naar de Raad van Commissarissen over de passendheid daarvan. Gezien de maatschappelijke discussie, heeft de heer Berdowski van Boskalis het bod afgewezen. Ook de heer Blok heeft dit voorheen gedaan en bij ING wordt het voorstel teruggetrokken vanuit die maatschappelijke context. De groep kleine beleggers is benieuwd wat de heer Baeten en de andere leden van de Raad van Bestuur van het voorstel vinden.

Het feit dat eerst het vaste salaris fors wordt verhoogd geeft geen goed onderbuikgevoel. Het betoog over alignment is te plaatsen en de heer Jorna geeft aan daar ook een voorstander van te zijn. De vraag luidt daarom waarom niet is begonnen met een variabele beloning in aandelen tot 20%. Indien a.s.r. competitief wil zijn in de arbeidsmarkt, zal die variabele beloning bij een hoger vast salaris er wel moeten komen. De heer Jorna is daarom van mening dat de volgorde niet zo sjiek is en wil de Raad van Commissarissen dan ook bij deze verzoeken het voorstel niet à la ING in te trekken, maar wel om het over een langere termijn uit te spreiden en daar met een eventuele variabele beloning rekening te houden. Voorts staat op dezelfde pagina van het jaarverslag dat er voorzieningen met het bestuur zijn getroffen om particulier aandelen te verkrijgen. De heer Jorna vraagt de Raad van Commissarissen een toelichting te geven op de voorzieningen die zijn getroffen en of de leden van de Raad van Bestuur korting op de aandelenprijs of een lening tegen 0% krijgen. Tot slot merkt de heer Jorna op dat een alignment van 50% van een basissalaris eigenlijk niet gebruikelijk is. Bij de meeste bedrijven die dat toepassen wordt een alignment van minimaal 100% gehanteerd. Dat is effectief. 25% van een jaarsalaris dat al aan de onderkant van de arbeidsmarkt ligt, is dat niet.

De voorzitter geeft aan waarom het punt niet ter stemming op de AvA is gebracht. Het besluit is geen verandering van het beloningsbeleid, maar invulling van het bestaande en door de aandeelhouders goedgekeurde beleid. De volgorde is dan ook ingegeven door het huidige beloningsbeleid. Het huidige beloningsbeleid zoals het nu is geldt voor het gehele bedrijf. Op dit moment vormen een aandelenpositie, bonussen met targets en variabele beloningen geen onderdeel van het beloningsbeleid. Ook is ervoor gekozen om het toekennen van aandelen aan de Raad van Bestuur geen onderdeel te laten vormen van het beloningsbeleid. Mocht dit in de toekomst een optie als onderdeel van het beloningsbeleid zijn, dan kan dit alleen na goedkeuring van de aandeelhoudersvergadering. Omdat het een veel voorkomende vraag is bij aandeelhouders, heeft de Raad van Commissarissen de leden van de Raad van Bestuur gevraagd of de leden bereid zijn om een deel van het inkomen particulier te besteden aan het kopen van aandelen tegen de beursprijs, dus niet in de vorm van een lening of met korting. Het is juist dat bij bedrijven waarbij aandelen onderdeel vormen van de beloning, veel hogere percentages aan de orde zijn. In die situatie verkeert a.s.r. echter niet. Het ging hier om een eerste stap in alignment, op vrijwillige basis.

Voorts heeft de Raad van Commissarissen uitvoerig onderzoek gedaan naar de benchmark. De informatie die uit de gesprekken met de verschillende aandeelhouders naar voren is gekomen, is vrijgegeven. Als onderdeel van de consultatie in 2018, is het openbaren maken van die precieze cijfers, tabellen en onderzoeken niet problematisch. Gekeken is naar Europese, Nederlandse en de AEX en mid capbedrijven van vergelijkbare omvang.

De heer Jorna vraagt zich in aanvulling op het antwoord van de voorzitter af of de Raad van Commissarissen daarbij is uitgegaan van het vaste salaris of het vaste salaris inclusief pensioen.

Mevrouw Aris geeft aan dat een vast en variabele beloning op de korte en lange termijn in de benchmark is meegenomen, waarbij in de expliciete benchmark het pensioen niet cijfermatig is meegenomen, maar wel in ogenschouw is genomen. Het Nederlandse pensioensysteem is namelijk heel complex. Wanneer leden van de Raad van Bestuur dichterbij de pensioengerechtigde leeftijd komen gaat het bedrag rekenmatig omhoog. Echter, dit is niet in de benchmark meegenomen, omdat dit rekentechnisch bijna ondoenlijk is. Toch is er gekeken of het redelijk en vergelijkbaar was wat betreft het pensioensysteem en de percentages en dat bleek het geval te zijn.

De heer Jorna zou de Raad van Commissarissen graag aanvullend willen meegeven dat wanneer a.s.r. wordt vergeleken in de benchmark met het buitenland, rekening gehouden dient te worden met een aftopping van het pensioengevend salaris waarbij het meerdere wordt opgeplust.

Mevrouw Aris geeft aan dat AEX- en AMX bedrijven van ongeveer dezelfde grootte de twee officiële benchmarks zijn. Daarnaast is er ook gekeken naar Nederlandse verzekeraars, waarbij rekening is gehouden met feit dat a.s.r. kleiner is dan de twee andere grote Nederlandse verzekeraars. Voorts is naar het buitenland gekeken ter cross-check, maar deze vergelijking vormt geen onderdeel van de officiële benchmark voor het beloningsbeleid. a.s.r. zit dan met ongeveer 50% ver onder de benchmark. Er is globaal gekeken naar de pensioenberekening, maar er is geen detailanalyse uitgevoerd vanwege de complexiteit daarvan.

De voorzitter vervolgt de beantwoording met betrekking tot de vraag over de Code. De Raad van Commissarissen geeft aan volledig in overeenstemming met de Code te hebben geacteerd en daarbij de opvatting van de leden van de Raad van Bestuur over dit vraagstuk is meegenomen. De leden van de Raad van Bestuur hebben vervolgens ingestemd met het voorstel van de Raad van Commissarissen.

De heer Jorna merkt op dat in het verslag van de Raad van Commissarissen wordt aangegeven dat het voorstel vandaag wordt gepresenteerd aan de aandeelhouders. Qua timing is dat ongeveer zes maanden nadat het aandeelhouderschap van de Staat volledig is afgebouwd. De Wet beloning financiële ondernemingen is niet gekoppeld, zoals staat vermeld in het verslag, aan de vraag of een bedrijf dan wel staatssteun krijgt of niet. De wet geldt voor de hele financiële sector en roept op tot beheerst belonen. Vandaar dus dat ook bij ING 20% de maximale variabele beloning was. De heer Jorna is van mening dat de verhoging van ongeveer 40% van het vaste salaris in twee jaar botst met zijn opvatting over een beheerst beloningsbeleid. Derhalve verzoekt de heer Jorna de gefaseerde verhoging over een langere periode uit te spreiden.

De voorzitter geeft aan dat de wet inderdaad op alle financiële instellingen van toepassing is en dus ook op a.s.r. De wet biedt ruimte voor een variabele beloning van 20%, dit past in de beheerste opvatting over variabele beloning. De opvatting daarover is dat de Raad van Commissarissen op dit moment geen gebruik wil maken van de ruimte die de wet biedt. In vijf stappen, richting 2020, blijft a.s.r. 40% onder de benchmark. De Raad van Commissarissen is van mening dat het een volledig verantwoorde en gebalanceerde uitkomst betreft van de verschillende invalshoeken. De opmerkingen die zojuist door de VEB zijn gemaakt zullen worden betrokken bij de consultatie die de Raad van Commissarissen in 2018 gaat houden. De voorzitter geeft dan ook aan dat de VEB bij deze is uitgenodigd om daarover van gedachten te wisselen.

De heer Stevense geeft aan dat het de Stichting Rechtsbescherming Beleggers verwondert dat de Raad van Commissarissen pas dit jaar met een dergelijk voorstel komt en vraagt zich dan ook af of de Raad van Commissarissen er goed aan heeft gedaan om enkele jaren te wachten met het doen van het voorstel. Ook geeft de heer Stevense aan dat de privé aankopen van aandelen door de Raad van Bestuur wordt toegejuicht en wil de Raad van Commissarissen graag vragen hoe dit proces zal worden vormgegeven.

De voorzitter onderschrijft dat het vanuit de Nederlandse samenleving als invalshoek verstandig geweest zou zijn om nog enkele jaren te wachten met het voorstel. Vanuit de positie van de arbeidsmarkt, maar ook tegemoetkomend aan de signalen van een deel van de aandeelhouders is het uitstellen van de salarisverhoging geen verstandige keuze. In die situatie had de Raad van Commissarissen vandaag aan de aandeelhouders ter besluitvorming moeten voorleggen dat het beloningsbeleid niet wordt aangepast. Dit had zeker geleid tot een heel ingewikkelde discussie.

De verwondering die wordt uitgesproken over het feit dat de Raad van Bestuur geen aandelen in a.s.r. heeft is begrijpelijk. Ten tijde van de beursgang heeft de Nederlandse Staat de leden van de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen nadrukkelijk verzocht geen aandelen in a.s.r. te kopen. Gedurende de periode dat de Staat aandeelhouder was is gehoor gegeven aan dat verzoek. Voorts wordt de aankoop van aandelen gepubliceerd op de website. In het cv van de heer Figee is bijvoorbeeld het aantal aandelen weergegeven.

De heer Stevense spreekt nogmaals de verwondering uit over de eis van de Staat bij de verzelfstandiging en meent dat het van groot belang is dat de leden van de Raad van Bestuur zelf deelnemers zijn in het bedrijf waaraan zij leiding geven.

De voorzitter geeft aan dat de Raad van Commissarissen ervoor gekozen heeft om a.s.r. zo snel mogelijk naar de beurs te brengen en zodoende zijn discussies met de Staat die dat tempo zouden kunnen vertragen achterwege gelaten. De discussie met betrekking tot dit onderwerp is derhalve niet gevoerd. De voorzitter geeft aan hiermee het agendapunt te willen afsluiten en geeft aan dat hier op de volgende aandeelhoudersvergadering uitvoerig zal worden teruggekomen.

3. Jaarrekening 2017 en dividend

α. Ter stemming: voorstel tot vaststelling van de jaarrekening over het boekjaar 2017

De voorzitter merkt op dat dit het eerste agendapunt is waarover de aandeelhouders gaan stemmen. Voorafgaand aan de vergadering hebben de aandeelhouders de gelegenheid gehad om het stremrecht uit te oefenen door middel van e-voting. Deze stemmen worden meegenomen met de stemmen die ter vergadering worden uitgebracht. Er zijn 629 aandeelhouders aanwezig dan wel vertegenwoordigd. Zij kunnen 99.798.548 stemmen uitbrengen, hetgeen neerkomt op 70,78% van het totale aantal stemmen.

Het stelsysteem wordt getest door middel van een oefenvraag. Geconstateerd wordt dat het systeem werkt.

De voorzitter stelt graag Cor van den Bos als voorzitter van de Audit en Risicocommissie in de gelegenheid om een statement af te leggen over de jaarrekening.

De heer Van den Bos geeft aan alvorens in te gaan op de jaarrekening graag iets te vertellen over de Audit en Risicocommissie van a.s.r. In het jaarverslag op pagina 107 en 108 is een uitgebreid verslag van de werkzaamheden weergegeven. Een aantal punten worden toegelicht.

Het eerste punt dat onder de aandacht wordt gebracht zijn de een op een gesprekken die het afgelopen jaar zijn gevoerd met de externe accountant. In die gesprekken over de financiën en het risicomanagement van a.s.r. is de accountant, de heer Koning als partner, als zeer open en direct in de gedachteswisseling ervaren. De externe accountant brengt in de vorm van een management letter jaarlijks verslag uit van zijn bevindingen op het gebied van de administratieve organisatie en interne beheersing. De Audit en Risicocommissie heeft de management letter besproken met het management en volgt in de tijd de te realiseren verbeteringen. De management letter bevatte één belangrijk aandachtspunt, namelijk het aantoonbaar maken van datakwaliteit waardoor het voor derden direct zichtbaar wordt dat de kwaliteitsborging op orde is. Uit de jaarrekeningcontrole over het boekjaar 2017 door EY kwamen enkele verschillen naar voren. In alle gevallen betroffen dit posten die zowel op zichzelf als cumulatief van immateriële aard waren.

Ten tweede wil de heer Van den Bos stil staan bij pagina 213 en 214 van het jaarverslag. Op die pagina's wordt de disclosure van de overname van Generali Nederland beschreven. Zoals zojuist door de CEO gememoreerd is vond dit plaats op 5 februari 2018 en is daarmee een significante gebeurtenis na balansdatum. In de jaarrekening is een eerste inschatting gemaakt van de openingsbalans en wordt een aanvullende toelichting gegeven. De waarderingen van de overgenomen activa en passiva van Generali Nederland zijn beoordeeld door EY. Zo ook de assumpties die aan die waarderingen ten grondslag liggen. De definitieve openingsbalans zal binnen de komende twaalf maanden na de overnamedatum worden opgesteld. Zoals gebruikelijk bij a.s.r. vindt een jaar na de overname een volledige evaluatie plaats van die overname. Die wordt in de vergadering van de Raad van Commissarissen besproken.

Tot slot wenst de heer Van den Bos nog even stil te staan bij een belangrijk aspect van de jaarrekeningcontrole namelijk de risk priorities die op pagina 81 van het jaarverslag worden vermeld. De risk priorities is een inschatting van de grootste risico's van a.s.r. De heer Van den Bos wijst de aandeelhouders graag op het belang van de daaropvolgende pagina's, omdat daar de mitigerende maatregelen worden beschreven die door a.s.r. worden genomen om deze risico's zo goed mogelijk te beheersen.

De voorzitter dankt de heer Van den Bos en nodigt graag de eindverantwoordelijke EY-partner Maarten Koning uit om als accountant een toelichting te verstrekken op de controlewerkzaamheden van de jaarrekening van a.s.r. over 2017.

De heer Koning dankt de voorzitter en maakt graag van de gelegenheid gebruik om een toelichting te geven op de werkzaamheden bij de controle van het jaarverslag. De verantwoordelijkheid voor de jaarrekening is een verantwoordelijkheid van het bestuur en de commissarissen. De verantwoordelijkheid van de externe accountant is de controle op de jaarrekening en daarover is de heer Koning graag bereid om eventuele vragen van de aandeelhouders na afloop van de toelichting te beantwoorden.

De heer Koning geeft een toelichting op de belangrijkste aspecten van de controle. Wat waren de bijzondere aandachtspunten of key audit matters en wat waren de belangrijkste conclusies? Ten slotte zal de heer Koning nog een aantal afsluitende opmerkingen maken die voor de aandeelhouder van belang zijn.

Allereerst wordt een toelichting gegeven op de reikwijdte van de controle. Naast de controle van de jaarrekening is ook beoordeeld of de duurzaamheidsinformatie zoals opgenomen in het jaarverslag voldoet aan de richtlijnen van de GRI (Global Reporting Initiative). Dit betekent dat is beoordeeld of de duurzaamheidsinformatie een getrouw beeld geeft van het beleid, de activiteiten, gebeurtenissen en prestaties op het gebied van duurzaamheid. In dat kader is de betrouwbaarheid van een aantal materiële prestatie indicatoren beoordeeld, daarbij valt onder andere te denken aan klanttevredenheid, klantgerichtheid en duurzaamheid ten aanzien van beleggingen. Voorts zijn werkzaamheden verricht op andere aspecten van het jaarverslag, zijnde het business performance report, het governance report alsmede de overige gegevens.

Dan de controleaanpak en de belangrijkste risicogebieden. EY bepaalt bij de controle top down wat de belangrijkste risicogebieden zijn voor de totstandkoming van de jaarrekening. EY heeft daarbij gebruik gemaakt van de interne beheersingsmaatregelen die a.s.r. heeft geïmplementeerd. a.s.r. heeft een stelsel van interne beheersingsmaatregelen en dit wordt ook wel de 'three lines of defence' genoemd. Dit stelsel waarborgt de effectieve werking van de interne beheersing. EY heeft dit stelsel beoordeeld en getoetst. EY heeft in dat kader gebruik gemaakt van de vier sleutelfuncties binnen a.s.r. Dit zijn de risk managementfunctie, de interne actuariële functie, de interne accountantsfunctie en de compliance functie. Al deze functies maken rapportages die EY gebruikt bij de controle. Aanvullende bevindingen en observaties rapporteert EY door middel van de reeds genoemde management letter en het accountantsverslag aan het bestuur en de commissarissen. Op basis van deze risicogestuurde aanpak en de door EY gedefinieerde materialiteit zoals opgenomen in de controleverklaring wordt bepaald welke bedrijfsonderdelen gecontroleerd worden. Aangezien alle verzekeringsentiteiten en ook de bankentiteit al voor statutaire doeleinden moeten worden gecontroleerd is de dekking voor deze controle heel hoog en zeer uitgebreid. Dit betreft 100% van het balanstotaal, eigen vermogen en operationeel resultaat. Overigens heeft ten opzichte van vorig jaar een wijziging plaatsgevonden in de materialiteitsbepaling van EY. De materialiteit is gestegen van € 30 miljoen naar € 36 miljoen. Dit is voornamelijk gelegen in de groei van de operationele resultaten.

Verder heeft EY de grondslag gewijzigd naar 5% van het operationeel resultaat om de materialiteit te bepalen. Vorig jaar was dit 5% van het driejaarsgemiddelde resultaat, genormaliseerd voor bijzondere posten. De argumentatie van EY om over te gaan op het operationeel resultaat is dat dat nu een KPI is voor de onderneming. Het wordt al langer gepubliceerd. Het is belangrijk voor de stakeholders en is een goede weergave van de operationele resultaten van a.s.r. en zijn segmenten. Ook is het een stabiele earnings-based measure als het wordt vergeleken met het IFRS resultaat. Daarnaast heeft EY een aantal risicogebieden geïdentificeerd waar bijzondere aandacht op is gevestigd en waar ook de communicatie met het seniormanagement en de commissarissen met name op gericht is. Dit worden ook wel de key audit matters genoemd of de kernpunten in de controle. Deze punten zijn afzonderlijk behandeld in de controleverklaring, waarbij EY dit jaar voor het eerst ook de key observaties heeft opgenomen. Meer in detail worden deze punten beschreven op de pagina's 262-270 van het jaarverslag.

Ten opzichte van vorig jaar hebben twee belangrijke wijzigingen plaatsgevonden in de kernpunten. De eerste wijziging die heeft plaatsgevonden is de unit linked exposure. Vorig jaar is de unit linked exposure reeds opgenomen onder de key audit matter waardering technische voorzieningen. Dit jaar is de unit linked exposure apart gepresenteerd ter verduidelijking van de specifieke ontwikkelingen van het afgelopen jaar ten aanzien van a.s.r. en de bredere marktontwikkelingen. De tweede wijziging is de toevoeging van een nieuwe key audit matter over de subsequent events disclosure van de Generali-transactie. Dit heeft EY gedaan omdat dit een significante transactie betreft waar specifieke IFRS-disclosure-toelichtingen voor gelden. EY heeft werkzaamheden verricht op de initiële overnamebalans van Generali, inclusief de Purchase Price Allocatie (PPA). Daarbij heeft EY zich met name gericht op de grootste schattingspost in die overnamebalans. De grootste schattingspost is de bepaling van de fair value van de technische voorzieningen. De heer Koning geeft aan dat daar actuarissen van EY voor zijn ingezet. Verder is beoordeeld of aan de disclosure eisen van IFRS 3 wordt voldaan. EY heeft vastgesteld dat het management een adequate benadering heeft gevolgd bij het vaststellen van de initiële overnamebalans inclusief PPA van Generali Nederland en tevens dat aan de disclosure eisen van IFRS 3 is voldaan. Tot zover de nieuwe key audit matters voor 2017.

Vervolgens deelt de heer Koning graag de belangrijkste conclusies van de controle. Op basis van de uitgevoerde werkzaamheden kan EY instemmen met de wijze waarop de jaarrekeningposten zijn opgenomen en zijn toegelicht in de jaarrekening. Er is geen verschil van inzicht met het bestuur omtrent de hoogte van de schattingen. EY beschouwt de door a.s.r. gedane schattingen als evenwichtig en heeft vastgesteld dat de waarderings- en resultaatbepalingsgrondslagen consistent zijn toegepast, conform het voorgaande jaar. De jaarrekening en de duurzaamheidsinformatie zijn voorzien van goedkeurende verklaringen van EY. Vervolgens heeft EY vastgesteld dat het jaarverslag voldoet aan de wet- en regelgeving, de Nederlandse Corporate Governance Code en is niet strijdig met de jaarrekening. Er zijn dan ook geen materiële onjuistheden gesignaleerd.

Tot slot meldt de heer Koning dat EY in het kader van de Nederlandse Corporate Governance Code ook overleg heeft met de deelnemers van de Audit en Risico Commissie buiten aanwezigheid van de leden

van de Raad van Bestuur. Daarnaast heeft EY individuele gesprekken met de voorzitter van het Audit en Risico Commissie en de voorzitter van de Raad van Commissarissen gevoerd en rapporteert zowel schriftelijk als mondeling frequent over de bevindingen. De relatie met de Raad van Bestuur, Audit en Risico Commissie en de Raad van Commissarissen wordt als open, transparant en kritisch bestempeld, waarbij de opmerkingen van EY worden gewaardeerd en de Raad van Bestuur voldoende acties onderneemt waar nodig. Tot zover de toelichting.

De voorzitter dank de heer Koning en informeert of er vragen zijn over de jaarrekening.

De heer Jorna, VEB, geeft aan het te betreuren dat er is besloten de bevindingen niet meer kwartaalgewijs te delen met de aandeelhouders. Ook de oproep van minister Dijsselbloem aan de aandeelhouder om zich te richten op de lange termijn en dat kwartaalgegevens onrust verhogend zijn worden betreurd. De VEB is van mening dat de aandeelhouder recht heeft om periodiek, en met name kwartaalgewijs, te kunnen waarnemen hoe het met het bedrijf gaat. De heer Jorna geeft aan dat zijn eerdere vraag over de stormschade in het eerste kwartaal reeds beantwoord had kunnen zijn indien er kwartaalgewijs gerapporteerd was.

Dan de rechtszaken over de woekerpolis die als een zwaard van Damocles boven a.s.r. hangt. De VEB is benieuwd of a.s.r. enige uitspraak kan doen over het worst case scenario, de beïnvloeding daarvan op de resultaten op lange termijn en daar de aandeelhouder enig comfort in kan geven. In het jaarverslag staat vermeld dat a.s.r. geen schatting kan maken en dat dit standpunt wordt ondersteund door IFRS.

De laatste vraag heeft betrekking op de 37.000 hectare grond die a.s.r. bezit en de aankoop van Landgoed Junne in Ommen. Het landgoed omvat 1.047 hectare, waarvan slechts 230 hectare landbouwgrond is. In de notulen van de Algemene Vergadering van vorig jaar staat vermeld dat de heer Figuee zich best comfortabel voelt bij zo'n landpositie, omdat die tussen de 3% en 4% rendement oplevert. Als dit vertaald wordt naar de landbouwgronden van Junne, betekent dat het € 3.260 dat zo'n hectare aan pacht zou moeten opbrengen, uitgaande van 3% rendement over de investering van € 25 miljoen. De VEB zou graag een nadere toelichting van a.s.r. krijgen.

De heer Figuee geeft aan de beantwoording van de vragen over Landgoed Junne en de kwartaalcijfers op zich te nemen. Er is inderdaad besloten om te stoppen met het publiceren van de kwartaalcijfers. Verzekeren is een lange termijn bedrijf, waarbij van kwartaal tot kwartaal schades en fluctuaties kunnen ontstaan. De kwaliteit van een verzekeringsportefeuille is daarom alleen maar op lange termijn goed te beoordelen. a.s.r. meent dat rapporteren op kwartaalbasis eigenlijk geen goed beeld geeft van de werkelijke ontwikkeling van het verzekeringsbedrijf en niet in verhouding staat tot de hoeveelheid werk dat daarvoor moet worden verricht. Het spenderen van geld aan die kwartaalcijfers is niet in overeenstemming met de transparantie die wordt gegeven. Het bedrijf wordt niet gestuurd op kwartaalbasis en daarom is, na een zorgvuldige afweging, ervoor gekozen te stoppen met het publiceren van de kwartaalcijfers. Voorts behoort het onverwijld delen van belangrijke en koersgevoelige informatie tot het beleid van a.s.r. Belangrijke berichten zullen altijd tijdig met de aandeelhouders worden gedeeld. Zo is bij de jaarcijfers gecommuniceerd over de stormschade. In de markt zijn signalen te zien dat de stormschade groter wordt geacht, maar de schade is € 30 miljoen en is niet verder opgelopen.

Uiteraard worden intern op kwartaalbasis de managementrapportages gemaakt. Een subset daarvan wordt besproken met de Raad van Commissarissen. Het vertalen van een managementrapportage in een rapportage waarmee naar de buitenwereld gecommuniceerd kan worden en waar een accountant ook in meekijkt is echter veel meer werk wat niet in verhouding staat tot de duidelijkheid die het tracht te scheppen. Het gaat dus vooral om het feit dat een verzekeraar van kwartaal tot kwartaal soms fluctuaties heeft, terwijl een kwartaalrapport lastig te duiden is en veel minder inzicht geeft. Het kwartaalrapport wordt echter wel intern opgemaakt en besproken, maar ook tijdens de bespreking intern gaat het veel minder over de kwartaalfluctuaties dan over wat er onderliggend in het bedrijf gebeurt.

Dan over Landgoed Junne. a.s.r. is inderdaad een grote belegger en eigenaar van gronden in Nederland. Ongeveer 37.000 hectare daarvan betreft landbouwgrond. Slechts 230 hectare van de 1000 hectare van Landgoed Junne betreft landbouwgrond. De overige grond wordt onder meer gebruikt voor houtkap. 70% van het landgoed Junne bestaat uit hout en is daarom bij uitstek geschikt voor duurzame en verantwoorde

houtkap op de lange termijn. Er wordt dus rendement gemaakt op houtbewerking, want kwalitatief goed hout levert geld op. Tot slot staat op Landgoed Junne nog een aantal recreatiewoningen in een minivakantiepark. De recreatiewoningen kunnen ook worden geëxploiteerd. Het is een marginale activiteit bij de pacht en houtkap. De verwachting is dat a.s.r. geen groot recreatiewoningenexploitant zal worden, maar deze combinatie van pacht van boeren, duurzame houtkap en de exploratie van recreatiewoningen is een rendabele investering.

De heer Baeten gaat in op de vraag over beleggingsverzekeringen en geeft aan dat het schetsen van een worst case scenario niet mogelijk is en licht dit graag toe. In alle zaken zowel binnen het Kifid, het klachteninstituut, als bij verschillende rechtbanken en gerechtshoven is een zeer diverse waaier aan uitspraken te zien waar geen algemene lijn in valt te ontdekken. Het enige wat daar met zekerheid uit valt af te leiden is, is dat iedere rechter er individueel naar kijkt en dat de individuele omstandigheden van het geval zeer bepalend zijn voor de vraag of een rechter linksaf of rechtsaf slaat. Voorts bestaat de portefeuille uit meer dan 285 verschillende producten en is niet beperkt tot één periode waarin deze producten verkocht zijn. Daarbij is het ook van belang of het product voor 1992, tussen 1992 en 1997, of na 1997 is afgesloten. Jaarlijks wordt een own risk solvency assessment, een ORSA, opgemaakt waarbij de weerbaarheid voor het dragen van risico's van het bedrijf wordt meegenomen. De uitkomst is dat het weerstandsvermogen van a.s.r. zodanig groot is dat indien het uitbetaalde miljard, nog een keer zou moeten worden uitbetaald, a.s.r. nog steeds niet in de problemen komt. De heer Baeten geeft nogmaals aan dat dit getal echter geen worst case scenario betreft.

De heer Jorna is benieuwd of de lopende class actions weinig kans van slagen hebben vanwege het collectieve karakter, gezien de rechters in Nederland steeds meer herleiden tot het individuele geval.

De heer Baeten geeft aan dat er een aantal zaken tegen andere verzekeraars zijn geweest. Tot nu toe zijn de uitspraken meer in het voordeel van de verzekeraar uitgevallen dan in het voordeel van de claimstichtingen. De heer Baeten geeft aan niet te weten of dat te wijten is aan het feit dat het collectieve zaken zijn en laat de beoordeling daarvan graag over aan de rechters.

De heer Stevense geeft aan een vraag te hebben over de materialiteitsmatrix die op pagina's 31 en 32 van het jaarverslag wordt weergegeven. Uit de materialiteitsmatrix blijkt dat het consumentenvertrouwen bovenaan staat en het riskmanagement in het midden. De heer Stevense geeft aan dat dit niet helemaal te duiden is en in de veronderstelling was dat het riskmanagement na de consumentenbeleving zeer belangrijk is. Tevens geeft de heer Stevense aan dat het de Stichting Rechtsbescherming Beleggers is opgevallen dat in het accountantsrapport niets is opgenomen over IFRS 9 terwijl dat voor financiële instellingen een zeer opportuun gegeven is.

De heer Baeten geeft aan dat aan de hand van de materialiteitsmatrix wordt gekeken naar wat van invloed is op de vennootschap en de manier waarop a.s.r. daar mee om kan gaan. Het riskmanagement is inderdaad zeer belangrijk, vandaar dat dit ook meer naar rechts in de materialiteitsmatrix wordt aangeduid. Het feit dat het riskmanagement de letter K heeft, is niet een duiding van het belang dat aan het risicomanagement wordt gegeven. Voorts is het goed om te realiseren dat de matrix een zogenaamde stakeholdersmatrix is. De matrix wordt mede ingevuld op basis van hoe de buitenwereld kijkt naar het belang van a.s.r. De vertaling die a.s.r. aan de plaats van het risicomanagement in de matrix geeft is dat er kennelijk veel vertrouwen in het risicomanagement van a.s.r. is, want uit de beoordeling komt geen vraag voort om meer aandacht te besteden aan het risicomanagement.

De voorzitter geeft aan dat de tweede vraag van de heer Stevense over IFRS 9 een vraag is aan de accountant en zal worden beantwoord door de heer Koning. De voorzitter informeert of er meer vragen zijn voor de accountant.

De heer Jorna geeft aan een vraag te hebben over een van de key audit matters en de assumpties die gemaakt zijn in het kader van de waardebepaling van verzekeringscontracten. Zijn die assumpties te betitelen als optimistisch of juist als zeer defensief en heeft EY in die zin comfort bij die belangrijke posten op de balans. Verder is de VEB benieuwd naar de samenstelling van het team qua verzekeringstechnische knowhow en de betrokkenheid van de heer Koning zelf bij de controles. Er werd aangegeven dat gekeken is naar de financiële verslaglegging, waarbij de controles op de data zichtbaar zijn gemaakt. Is cybersecurity daarin meegenomen en in hoeverre is het systeem betrouwbaar?

De heer Koning geeft aan dat bij het vaststellen van de technische voorzieningen vele assumpties worden gehanteerd, zowel voor de schadevoorzieningen als de levensvoorzieningen. Hiervoor is binnen a.s.r. een heel proces ingericht. Zowel interne eerstelijnsactuarissen en tweedelijns-riskmanagers zijn hierbij betrokken. Als accountant wordt hier kritisch naar gekeken en gebruik gemaakt van EY-actuarissen. De EY-actuarissen hebben een ondersteunende rol in de controle van a.s.r. en bij de toetsing van de assumpties op redelijkheid.

Voorts is het lastig om een uitspraak te doen over conservatief of agressief, omdat IFRS die grens in feite niet kent. IFRS geeft aan dat assumpties redelijk moeten zijn of dat er een best estimate moet zijn. Met de EY-experts wordt er gekeken naar een bepaalde bandbreedte die EY redelijk vindt. Vervolgens wordt er gekeken of de vastgestelde assumpties van a.s.r. binnen die bandbreedte vallen. Zoals eerder in de presentatie is aangegeven, vindt EY dit het geval.

De tweede vraag ging over de samenstelling van het team en de experts. Inherent aan verzekeraars is dat het redelijk complexe organisaties zijn, met lange termijn projecties. Het team bestaat uit meer dan tien personen, waaronder ook partners en senior managers. Er is een behoorlijk executive involvement. Deze personen komen ook bij andere verzekeraars en zijn dus ingevoerd in de Nederlandse verzekeringsmarkt en ondersteunen de controle en zorgen ervoor dat de benodigde kennis up-to-date is.

De laatste vraag ging over IT en cybersecurity. In het begin is reeds ingegaan op innovaties en disruptive forces die op verzekeraars of eigenlijk op alle ondernemingen afkomen. In het jaarverslag staat uitgebreid beschreven hoe het met cybersecurityrisico's omgaat. Het aandeel van de IT-audit is in het team toegenomen. Het heeft veel aandacht voor cybersecurity en cyberrisk. EY gaat goed na en stellen vast wat a.s.r. doet om die risico's te beperken. Er worden allerlei maatregelen genomen en worden in het jaarverslag toegelicht. Er worden tests gedaan, externe partijen ingehuurd en IT-verbeteringen doorgevoerd. Dat neemt EY mee in de controle van a.s.r.

Dan de vraag over IFRS 9. IFRS 9 is inderdaad relevant en van toepassing. Echter verzekeraars zijn niet verplicht om IFRS 9 nu al toe te passen. Verzekeraars kunnen de toepassing van IFRS 9 uitstellen omdat IFRS 17 op komst is. Dat is de waardering van de technische voorzieningen. De IASB heeft bedacht dat als een verzekeraar moet overgaan op een nieuw stelsel, het veel handiger is om in één keer over te gaan op een nieuw stelsel voor de technische voorzieningen en de bijhorende assets. Voor verzekeraars is IFRS 9 op dit moment dus niet van toepassing. Voor de statutaire jaarrekening van de bank stand alone, die ook op IFRS-basis rapporteert, is IFRS 9 wel van toepassing.

De voorzitter constateert dat er geen verdere vragen zijn en gaat over tot de stemming over de vaststelling van de jaarrekening. Nadat de elektronische stemming heeft plaatsgevonden constateert de voorzitter dat de jaarrekening over 2017 is vastgesteld met 99.625.525 stemmen voor, 0 stemmen tegen en 158.421 onthoudingen. De voorzitter sluit dit agendapunt af en gaat door naar het volgende agendapunt.

b. Ter bespreking: toelichting op het reserverings- en dividendbeleid

c. Ter stemming: voorstel tot uitkering van dividend

De voorzitter geeft aan dat de agendapunten b en c in één keer behandeld zullen worden en geeft de gelegenheid tot het stellen van vragen alvorens de stemming wordt geopend.

De heer Stevense geeft aan het idee te hebben dat de vaststelling van het dividend te maken heeft met het feit dat de resultaten van Q4 de verwachtingen hebben overtroffen. De groep lijkt meer uit te keren dan de groep op eigen kracht kan genereren. Het operationeel resultaat in Q4 was € 179 miljoen, maar voornamelijk vanwege de resultaten uit de verzekeringstak. De markt voor levensverzekeringen zit aan zijn top of is daaroverheen en het schadebedrijf verslechterde. De Stichting Rechtsbescherming Beleggers vraagt zich dan ook af in hoeverre het dividendbeleid houdbaar is en niet te hoog gegrepen is, waardoor mogelijk grote schommelingen kunnen ontstaan.

De heer Baeten geeft aan in de inleiding gepoogd te hebben aan te geven hoe a.s.r. aankijkt tegen de ontwikkeling van de solvabiliteit. a.s.r. heeft in het afgelopen jaar € 742 miljoen aan nieuw kapitaal gegenereerd. Een gedeelte daarvan is gebruikt voor de inkoop van aandelen (share-buyback) wat a.s.r. het afgelopen jaar driemaal heeft gedaan. Dat heeft ongeveer 7% van de SCR gekost. De € 229,6 miljoen die nu voor dividend klaarstaat is daar ook uit gefinancierd. Dat betekent dat nog een gedeelte van het gegenereerde kapitaal kan worden toegevoegd aan het eigen vermogen. De keuze om opnieuw 45% van het operationeel resultaat uit te keren is gebaseerd op de veronderstelling dat dat een houdbaar getal is. Dit wordt ook getest. a.s.r. maakt doorrekeningen voor de komende tien jaar die zijn gebaseerd op de reeds bestaande en bekende plannen, maar die uiteraard niet naar buiten zijn gebracht. Op basis van de bekende gegevens is vastgesteld dat er geen reden is tot zorgen over de houdbaarheid van het dividend. Met andere woorden: ook met dit dividendbeleid blijft de solvabiliteit van a.s.r. op een zeer adequaat niveau.

De heer Jorna zou a.s.r. willen vragen of er een share buyback-programma van driemaal € 3 miljoen is geweest en gaat a.s.r. dit beleid tot verrassing van de aandeelhouders voortzetten.

De heer Baeten geeft aan dat a.s.r. een de solvabiliteitsladder hanteert van 120%, 140% en 160%, waarbij a.s.r. veilig boven de 160% wil opereren. De eerste aanwending van de solvabiliteit is om het bedrijf organisch te laten groeien of mooie kleine en middelgrote transacties te doen. Dit heeft de voorkeur en zijn op dit moment voldoende mogelijkheden toe. a.s.r. overweegt dus niet om nu een share buyback-programma aan te kondigen. Echter, indien de return on equity onder de doelstelling komt omdat het kapitaal zo hard groeit dat daar onvoldoende benutting tegenover kunnen worden gezet, dan zal er moeten worden bekeken hoe het kapitaal op een efficiëntie manier terug kan worden gegeven aan de aandeelhouders. Vooralnog is a.s.r. van mening dat het verstandiger is om het kapitaal te investeren in groei van het bedrijf en dat met een return on equity van 15,6%.

De voorzitter constateert dat er geen vragen meer zijn en gaat over tot stemming over het dividendvoorstel 2017. Nadat de elektronische stemming heeft plaats gevonden, constateert de voorzitter dat het dividendvoorstel is aangenomen met 99.771.484 stemmen voor, 0 stemmen tegen en 12.562 onthoudingen. De voorzitter sluit dit agendapunt af en gaat door naar agendapunt 4.

4. Verlening van decharge

α. Ter stemming: voorstel tot verlening van decharge aan de leden van de Raad van Bestuur

De voorzitter gaat over naar het agendapunt waarin wordt voorgesteld decharge te verlenen aan ieder lid van de Raad van Bestuur voor de taakuitoefening in 2017 zoals dat blijkt uit het jaarverslag inclusief de jaarrekening en blijkt uit opmerkingen hier gedaan in de vergadering dan wel anderszins bekend zijn bij de aandeelhoudersvergadering. Na daartoe gelegenheid te hebben geboden, constateert de voorzitter dat er geen vragen of opmerkingen zijn en gaat hij over tot stemming. Nadat de elektronische stemming heeft plaatsgevonden constateert de voorzitter dat het voorstel tot dechargeverlening aan ieder lid van de Raad van Bestuur is aangenomen met 99.101.344 stemmen voor, 349.277 stemmen tegen en 333.425 onthoudingen. Hij sluit dit agendapunt af en gaat door naar agendapunt 4b.

b. Ter stemming: voorstel tot verlening van decharge aan de leden van de Raad van Commissarissen

De voorzitter geeft aan dat aan de orde is het voorstel tot dechargeverlening aan elk lid van de Raad van Commissarissen voor de taakuitoefening in 2017, wederom zoals dat blijkt uit de jaarrekening, het jaarverslag en de informatie die bij de aandeelhouders bekend is. De voorzitter constateert dat er geen vragen of opmerkingen zijn en gaat over tot stemming. Nadat de elektronische stemming heeft plaatsgevonden, constateert de voorzitter dat het voorstel tot dechargeverlening aan ieder lid van de Raad van Commissarissen is aangenomen met 99.101.344 stemmen voor, 349.277 stemmen tegen en 333.425 onthoudingen. Hij sluit dit agendapunt en gaat door naar agendapunt 5.

5. Herbenoeming lid Raad van Bestuur

α. Ter bespreking: het voornemen van de Raad van Commissarissen om Chris Figee te herbenoemen als lid van de Raad van Bestuur

De voorzitter geeft aan dat Chris Figee sinds 2014 de CFO van a.s.r. is. De Raad van Commissarissen is voornemens om direct na deze vergadering een besluit te nemen over de herbenoeming van Chris Figee. Het is goed gebruik dat ook de aandeelhouder in de gelegenheid wordt gesteld daar iets van te vinden. De Raad van Commissarissen is buitengewoon positief over de rol die Chris Figee in de afgelopen vier jaar heeft gespeeld, zowel bij de succesvolle IPO als bij allerlei overnames en ook over de enorme rol die hij binnen a.s.r. vervult. De verwachtingen zijn ook voor de komende periode zeer hoog. De commissarissen hebben de ondernemingsraad om advies gevraagd over de voorgenomen herbenoeming. Op 1 mei heeft de ondernemingsraad een positief advies uitgebracht en aangegeven geen behoefte te hebben het advies nader toe te lichten. De voorzitter informeert of er behoefte bij de aandeelhouders bestaat een opmerking te maken over de voorgenomen herbenoeming en constateert dat dit niet het geval is. De voorzitter sluit dit agendapunt af.

6. Benoeming lid Raad van Commissarissen

α. Introductie Sonja Barendregt

De voorzitter geeft aan dat de Raad van Commissarissen buitengewoon tevreden is dat Sonja Barendregt kan worden voordragen als lid van de Raad van Commissarissen. De voordracht is het resultaat van een selectieprocedure in 2017. Kijkend naar de toekomst en de continuïteit van de Raad van Commissarissen is bij de evaluatie in 2016 vastgesteld dat een uitbreiding van de Raad gewenst is, vooral wat betreft diepere kennis op het gebied van verzekeringen, pensioenen, beleggen en de jaarrekening. Op termijn dient rekening te worden gehouden met het vertrek van Cor van den Bos uit de Raad van Commissarissen. De ondernemingsraad heeft zeer positief gereageerd op de gesprekken die zijn gevoerd en heeft aangegeven geen verdere toelichting op het advies te hoeven geven. De voorzitter geeft Sonja Barendregt graag het woord om haar motivatie toe te lichten.

Mevrouw Barendregt geeft aan partner te zijn geweest bij PwC. In de rol van externe accountant was zij meer dan twintig jaar betrokken bij verschillende financiële instellingen. Mevrouw Barendregt is betrokken geweest bij verzekeringsmaatschappijen, assetmanagers en banken. Toen haar werd gevraagd te overwegen commissaris bij a.s.r. te worden, is zij begonnen met het onderzoeken van de publieke informatie om een beeld te krijgen van de organisatie. Een positieve indicatie was dat a.s.r. de verzekeraar is voor alle verzekeringen en mevrouw Barendregt op al die onderwerpen ervaring heeft. Voorts zijn de financiële informatie, de positie in de Eerlijke Verzekeringswijzer en met name duurzaamheid en diversiteit ook positieve punten. Mevrouw Barendregt geeft aan bij PwC de grondlegger te zijn geweest van het diversiteitsbeleid en dat ligt haar na aan het hart. Op basis van de publieke informatie heeft zij besloten verder in gesprek te gaan met de Raad van Commissarissen, maar ook met de Raad van Bestuur. Uit die gesprekken is mevrouw Barendrecht tot de conclusie gekomen dat in deze organisatie een open, transparante cultuur heerst, waarin men tot een robuuste dialoog kan komen. Voor een commissaris is dat natuurlijk ontzettend belangrijk. Dat geldt met name voor mevrouw Barendregt als geboren en getogen Rotterdamer. Mevrouw Barendregt geeft dan ook aan een commissaris te zijn die graag met de medewerker in gesprek gaat en graag dicht bij de business staat. Om die reden hebben er ook nog gesprekken met een aantal directeuren en met de ondernemingsraad plaatsgevonden. Daarbij is opgevallen dat de mensen in deze organisatie heel gemotiveerd zijn en volledig achter de strategie van a.s.r. staan. Mevrouw Barendregt is dan ook heel positief over dit commissariaat en kijkt er erg naar uit.

De voorzitter stelt de aandeelhouders in de gelegenheid om vragen aan Sonja Barendregt te stellen.

De heer Jorna geeft aan geen vragen te hebben, maar graag Sonja Barendregt wil complimenteren met zo'n goede pitch en haar indrukwekkende cv. De heer Jorna is er dan ook van overtuigd dat a.s.r. aan mevrouw Barendregt een heel goede commissaris zal hebben.

b. Ter stemming: benoeming van Sonja Barendregt tot lid van de Raad van Commissarissen

De voorzitter constateert dat er geen verdere vragen meer zijn en gaat over tot stemming. Nadat de elektronische stemming heeft plaatsgevonden constateert de voorzitter dat het voorstel tot benoeming van Sonja Barendregt is aangenomen met 98.581.397 stemmen voor, 1.035.398 stemmen tegen en 167.690 onthoudingen. De voorzitter feliciteert Sonja Barendregt met deze benoeming en is verheugd met de steun vanuit de aandeelhouders en dat Sonja Barendregt de Raad van Commissarissen komt versterken.

7. Verlenging van de bevoegdheden van de Raad van Bestuur

De voorzitter geeft aan dat de Algemene Vergadering op 31 mei 2017 een drietal machtigingen heeft verleend aan de Raad van Bestuur voor een periode van 18 maanden. Voorgesteld wordt om de drie machtigingen opnieuw te verlenen, tot 30 november 2019, op grond waarvan de Raad van Bestuur de ruimte krijgt om zeer voortvarend te handelen.

α. Ter stemming: voorstel tot verlenging van de bevoegdheid van de Raad van Bestuur tot uitgifte van gewone aandelen en/of verlenen van rechten tot het nemen van gewone aandelen

De voorzitter geeft aan dat wordt voorgesteld de Raad van Bestuur met ingang van vandaag voor een periode van 18 maanden te machtigen tot uitgifte van gewone aandelen en het verlenen van rechten tot het nemen van gewone aandelen tot maximaal 10% van het geplaatste kapitaal. De Raad van Bestuur zal alleen met goedkeuring van de Raad van Commissarissen van deze machtiging gebruik kunnen maken. De voorzitter constateert dat hier geen vragen of opmerkingen over bestaan en gaat over tot stemming. Nadat de elektronische stemming heeft plaatsgevonden, constateert de voorzitter dat het voorstel machtiging tot uitgifte van aandelen en machtiging tot verkrijging van aandelen is aangenomen met 97.928.270 stemmen voor, 1.842.830 stemmen tegen en 13.382 onthoudingen. Hij sluit dit agendapunt af en gaat door naar agendapunt 7b.

b. Ter stemming: voorstel tot verlenging van de bevoegdheid van de Raad van Bestuur tot beperking of uitsluiting van het wettelijk voorkeursrecht

De voorzitter geeft aan dat aan de Algemene Vergadering wordt voorgesteld om met ingang van vandaag de Raad van Bestuur te machtigen voor een periode van 18 maanden tot het beperken of uitsluiten van voorkeursrechten van bestaande aandeelhouders met betrekking tot de uitgifte van gewone aandelen op basis van de zojuist door u verleende machtiging. Ook hier geldt dat de Raad van Bestuur van deze bevoegdheid uitsluitend gebruik kan maken na goedkeuring van de Raad van Commissarissen. De voorzitter constateert dat er geen vragen of opmerkingen zijn en opent de stemming. Nadat de elektronische stemming heeft plaatsgevonden, constateert de voorzitter dat het voorstel voor machtiging tot beperking of uitsluiting van voorkeursrechten is aangenomen met 97.834.169 stemmen voor, 1.936.978 stemmen tegen en 13.338 onthoudingen. Hij sluit dit agendapunt af en gaat door naar agendapunt 7c.

c. Ter stemming: voorstel tot machtiging van de Raad van Bestuur tot verkrijging van eigen aandelen door de vennootschap

De voorzitter geeft aan dat voorgesteld wordt om de Raad van Bestuur met ingang van vandaag voor een periode van 18 maanden te machtigen tot inkoop van gewone aandelen in het eigen kapitaal van ASR Nederland via de beurs of op andere wijze. Ook hier kan de Raad van Bestuur uitsluitend gebruikmaken van de bevoegdheid na goedkeuring van de Raad van Commissarissen. Maximaal 10% van het geplaatste aandelenkapitaal van ASR Nederland mag worden ingekocht tegen een prijs die ligt tussen de nominale waarde van de betreffende aandelen en 10% boven een gemiddelde slotkoers van een periode van vijf dagen voorafgaand aan de dag van verkrijging van aandelen. De voorzitter constateert dat er geen vragen of opmerkingen zijn en opent de stemming. Nadat de elektronische stemming heeft plaatsgevonden, constateert de voorzitter dat het voorstel voor machtiging tot beperking of uitsluiting van voorkeursrechten is aangenomen met 98.035.015 stemmen voor, 1.559.193 stemmen tegen en 190.277 onthoudingen.

8 Intrekking aandelen

α. Ter stemming: voorstel tot intrekking van de door a.s.r. gehouden aandelen

De voorzitter geeft aan dat aan de orde is het voorstel tot intrekking van de thans door a.s.r. gehouden aandelen, 6 miljoen aandelen in het kapitaal. De aandelen zijn gekocht van NLFI tijdens de sell down op 13 juni en op 14 september 2017. Voorgesteld wordt om deze 6 miljoen aandelen in te trekken en het aandelenkapitaal dienovereenkomstig te verminderen. De voorzitter geeft aan dat wanneer de aandeelhouder instemt met het dit voorstel, het besluit pas van kracht wordt nadat de wettelijke procedures over kapitaalvermindering zijn doorlopen. De voorzitter constateert dat er geen verdere vragen zijn en gaat over tot stemming. Nadat de elektronische stemming heeft plaatsgevonden constateert de voorzitter dat het voorstel tot intrekking van de door a.s.r. gehouden aandelen is aangenomen met 99.738.411 stemmen voor, 525 stemmen tegen en 45.549 onthoudingen.

9. Rondvraag

De voorzitter vraagt wie van de rondvraag gebruik wil maken.

De heer Van Riet doet het verzoek om als Vivat te koop komt, a.s.r. bij de AFM of DNB kan nagaan hoeveel geld moet worden bijgestort om aan hun verplichtingen te voldoen.

De heer Baeten geeft aan dat wanneer a.s.r. naar een bedrijf kijkt dit altijd heel nauwkeurig doet en vanuit de eigen financiële waarderingen en verplichtingen. Onderdeel van dat proces is altijd een due diligence en in het kader van dat proces vindt er ook interactie met de toezichthouder plaats.

De heer Van Riet vraagt of de toezichthouder dan een bedrag opgeeft of dat a.s.r. daar zelf zorg voor draagt.

De voorzitter geeft aan dat de vraag volstrekt duidelijk is en het onderwerp op dit moment niet aan de orde is.

De heer Jorna is benieuwd waarom er is gekozen voor a.s.r. in plaats van ASR in hoofdletters zonder puntjes.

De voorzitter geeft aan blij te zijn dat de heer Jorna deze vraag stelt, want dat betekent dat er in dit bedrijf geen ernstige problemen zijn die bij de rondvraag nog naar voren komen.

De heer Baeten geeft aan dat de kleine letters een heel bewuste keuze geweest. De huisstijl van a.s.r. is kort na de financiële crisis opnieuw vormgegeven. Na Fortis heeft a.s.r. kort even een tussenlogo gehad. Met het huidige logo is tot uitdrukking gebracht dat bescheidenheid past bij de financiële sector. Vandaar de kleine letters. Er staan puntjes omdat de a, s en de r voor woorden staan. Ook degene die het logo ontworpen heeft vond het mooier met puntjes dan zonder puntjes. Veel meer wijsheid zit er niet achter. Omdat a.s.r. voor veel mensen verder nietszeggend is, wordt benadrukt wat a.s.r. is, namelijk de Nederlandse verzekeringsmaatschappij voor alle verzekeringen.

De heer Van Praag vraagt zich af hoeveel panden a.s.r. heeft verhuurd aan Hudson Bay.

De heer Baeten geeft aan dat vier voormalig V&D panden inmiddels zijn verhuurd aan Hudson Bay.

De voorzitter dankt de aandeelhouders voor de vragen en constateert dat er geen verdere vragen meer zijn. Hij gaat over tot sluiting van de vergadering.

10. Sluiting

De voorzitter geeft aan dat hij namens de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen de aandeelhouder zeer wil bedanken voor de levendige betrokkenheid tijdens deze vergadering, maar ook voor de betrokkenheid bij a.s.r. in het algemeen. De voorzitter dankt de Raad van Bestuur, het management en de medewerkers voor de inzet in 2017. De voorzitter nodigt de aanwezigen uit voor een lunch. De voorzitter sluit de vergadering om 12.35 uur.

De notulen zijn vastgesteld en ondertekend door de voorzitter en de secretaris van de vergadering.